

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Ženská móda v období první republiky
Bakalářská práce

Autor: Andrea Nováková

Studijní program: Historické vědy Bc

Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marta Kohárová, CSc.

Hradec Králové, 2017

Zadání bakalářské práce

Autor:	Andrea Nováková
Studium:	F13527
Studijní program:	B7105 Historické vědy
Studijní obor:	Prezentace a ochrana kulturního dědictví
Název bakalářské práce:	Ženská móda v období první republiky
Název bakalářské práce AJ:	Women's Fashion in the Period of the First Republic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Stručný obsah: Bakalářská práce bude zaměřena na módu žen v období první republiky. Cílem práce je seznámení s událostmi odehrávajícími se v letech 1918-1938 a zároveň i to, jak se tyto události promítly do ženské módy v důsledku jejich postavení ve společnosti. Zmíněno bude to, odkud se brala inspirace, jaké materiály byly používány, jak vypadalo české návrhářství a podoba českých módních salonů a jak se u nás móda propagovala. Metody zpracování: analýza, syntéza, komparace, biografická metoda

Literatura: Z. KÁRNÍK, České země v éře první republiky (1918-1938), Praha 2003 A. KLIMEK, Vítejte v první republice, Praha 2003 V. OLIVOVÁ, Dějiny první republiky, Praha 2000 V. ŠUBRTOVÁ, Móda olomouckých salonů za první republiky a ještě chvíli poté, Olomouc 2013 E. UCHALOVÁ, Česká móda. 1918-1939, Elegance první republiky, Praha 1996 E. UCHALOVÁ, Pražské módní salony 1900-1948, Praha 2001 Periodika: Eva: časopis moderní ženy, Praha 1928-1943 Archivní fondy: Národní knihovna České republiky Klementinum

Garantující pracoviště:	Historický ústav, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Marta Kohárová, CSc.
Oponent:	Mgr. Irena Kapustová
Datum zadání závěrečné práce:	24.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a všechny použité prameny a literatura jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Hradci Králové dne:

podpis:

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Martě Kohárové CSc. za odborné vedení práce, cenné rady, připomínky, konzultace a vstřícný přístup při vedení bakalářské práce.

Anotace

NOVÁKOVÁ, Andrea. *Ženská móda v období první republiky*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 55 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce má za cíl seznámit s ženskou módou v období první republiky, konkrétně tedy v letech 1918–1938. S tím také souvisí postavení žen ve společnosti v tomto období, které mělo na ženskou módu vliv. Dále se práce zaměřuje na některé nejvýznamnější módní salóny, které byly na našem území značkou kvality a ženami hojně vyhledávány a především na módní trendy, které v tomto období byly aktuální. Práce má tedy pojednávat o prvorepublikové módě od jejích počátků až po dosažení vysoké úrovně československého odívání, kterého se na našem území dosáhlo a jež velmi dobře dokládají dobová periodika, ze kterých tato práce primárně vychází. Tato práce také obsahuje základní informace o Československu, které jsou nezbytné k celkovému pohledu na toto období. V bakalářské práci je použita metoda analytická, syntetická, biografická a metoda komparace.

Klíčová slova: móda, první republika, módní salóny, Československo

Abstract

NOVÁKOVÁ, Andrea. *Women's Fashion in the Period of the First Republic*. Hradec Králové: The Philosophical Faculty of the University of Hradec Králové, 2017. 55 p. Bachelor's Thesis.

The aim of my Bachelor's Thesis is to raise awareness of the women's fashion in the period of the first republic, particularly in the years 1918 – 1938. The social status of women in this period as related with the topic also had an impact on women's fashion. Moreover, the Thesis focuses on some of the most important fashion houses representing quality brands on our territory which were popular with women, and it focuses especially on the then-current fashion trends of the period. The Thesis deals with the fashion of the first republic since its early stages up to the times of achieving high Czechoslovak standards which are well documented by the periodicals of the period. Analytic, synthetic, biographic and comparative methods are used in the Thesis.

Key words: fashion, the first republic, fashion houses, Czechoslovakia

Obsah

Úvod	1
1. Vítejte v první republice	5
2. Jak se změnilo postavení žen ve společnosti	9
3. Móda	17
3.1. Kde se bere inspirace	19
3.2. Haute Couture	22
3. 3. Propagace módy	23
4. Vývoj módy.....	27
5. Móda pod lupou, aneb co se tehdy nosilo	32
5. 1. 20. -30. léta	32
5. 2. 30. -40. léta	37
6. Československé módní salony	39
6. 1. Modelový a zakázkový dům Hanna Podolská	40
6. 2. Modelový dům Rosenbaum.....	42
6. 3. Arnoštka Roubíčková	43
6. 4. Módní dům ASO – Ander a syn	44
7. Presentace tématu pro veřejnost	45
Závěr	48
Seznam použitých pramenů a literatury	51
Prameny – periodika	51
Literatura.....	52
Bakalářské diplomové práce	55
Elektronické zdroje	55
Jmenný rejstřík	56
Věcný rejstřík	58
Seznam obrazové přílohy	62
Obrazová příloha	64

Úvod

Ke zvolení tématu ženské prvorepublikové módy mě vedla obliba k tomuto období. Tato móda je velmi zajímavá a inspirativní a ani dnešní generaci není cizí. Spousta z nás se o tehdejší módu zajímá a litujeme, že jsme nežili právě v této době. Všechno má však své pro a proti a tímto bych chtěla ženskou prvorepublikovou módu přiblížit nejen zájemcům o toto téma a historické období, ale i laikům, kteří znají jen základní fakta a tímto způsobem se dozví něco nového, zajímavého nebo si jen utuží znalosti, které již mají. Práce je zaměřena pouze na prvorepublikovou módu žen a na vše, co s tímto tématem souvisí. Seznamuje s událostmi odehrávajícími se v letech 1918–1938.

Cílem práce tedy především je, poskytnou ucelené informace o ženské prvorepublikové módě, jak vypadala, kde se brala inspirace, které krejčovské firmy u nás tvořily ty nejkvalitnější a nejžádanější oděvy, a to vše s ukázkou vybraných modelů. Dále bych chtěla ukázat, zda a jak prvorepubliková móda ovlivňuje i dnešní generace a zda má zasloužený obdiv. To vše je zjišťováno na základě dobových periodik, které jsou tím nejlepším dokladem o ženské prvorepublikové módě u nás.

Ke zkoumání tohoto tématu jsem si zvolila dvě, dle mého názoru, nejlepší periodika, ze kterých jsem čerpala. Patří mezi ně *Modní svět* a *Eva: časopis moderní ženy*. Tato dvě periodika pokryla onu vymezenou dobu, kterou jsem se v práci zabývala. Je nespočet dalších periodik, ze kterých by se dalo čerpat, ale to už by práce směřovala spíše k tématu věnovanému ženským módním časopisům, což je velká kapitola sama o sobě a byla by rozsahově na samostatnou bakalářskou práci.

V první kapitole se ocitáme v nově vzniklé první republice, která se věnuje historickému kontextu doby, kde je nastíněna situace po první světové válce. Dále následují události spojené s postavením žen ve společnosti a s volebním právem žen, což v ženském odívání hraje velkou roli. Dále jsem zvolila kapitolu, ve které seznamuji s tím, co vše vlastně móda zahrnuje a jak je chápána a která také zahrnuje módu zahraniční, bez

kteřé by prvorepubliková móda nemohla vzniknout. Právě zahraniční móda inspirovala naše nejlepší krejčí k jejich návrhům a díky ní naše zakázkové domy dosáhly takové úrovně.

Kapitoly jsou chronologicky uspořádaný, čímž je zajištěna logická návaznost a lepší přehlednost. Pozornost je věnována tomu, odkud se brala inspirace, jaké materiály byly používány, jak vypadalo návrhářství, podoba módních salónů a propagace u nás i ve světě. Nejvíce je však práce věnována tehdy aktuálním módním trendům, kterými se ženy dychtivě inspirovaly.

Pro získání informací a pro postup zpracování byla zvolena metoda analýzy, syntézy, komparace a také metoda bibliografická. Informace jsou převážně z dobových pramenů, tj. periodik, které byly přístupny ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové a v Národní knihovně české republiky nacházející se v bývalé jezuitské koleji Klementinum. Dále jsem čerpala z odborných knih, dostupných v hradeckých knihovnách a online článků, které jsou k nahlédnutí na internetu.

Nespočet informací týkajících se Československa, mi poskytla kniha *Dějiny první republiky*¹ od jedné z předních českých historiček Věry Olivové, která se tímto tématem intenzivně zabývala. Dále to byly knihy *Boj o Hrad 1.*² od Antonína Klimka, *České země v éře první republiky*³ od Zdeňka Kárníka a v neposlední řadě *Budování státu*⁴ od Ferdinanda Peroutky. Pro kapitolu, která se věnuje změně postavení žen ve společnosti, mi jako zdroj informací posloužila kniha *Z ženského pohledu: Poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*⁵ od profesorky Dany Musilové, která se specializuje na dějiny 20. století a jako jedna z mála historiků a historiček u nás také na gender studies. Dále to

¹ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, 355 s.

² KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad*. Praha: Panevropa, 1996, 432 s., fot. příl.

³ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky: (1918-1938)*. 2. opr. vyd. Praha: Libri, 2003, 571 s. Dějiny českých zemí.

⁴ PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. 3. vyd. Praha: Lidové noviny, 1991, 442 s.

⁵ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*. Vyd. 1.

byly knihy *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*⁶ a *K hříchu i modlitbě*⁷ od české historičky Mileny Lenderové.

Konkrétně k ženské módě z tohoto období mi byly velmi nápomocné a musím vyzdvihnout autorky Janu Máchalovou a Evu Uchalovou, jejichž knihy mi poskytly nejvíce informací, které jsem potřebovala a které jsou v této práci použity a citovány. Od Jany Máchalové to byly knihy: *Budiž móda: průvodce dějinami módy 20. století*⁸, *Módou posedlí*⁹ a *Móda 20. století*¹⁰. Od Evy Uchalové knihy: *Česká móda*¹¹, *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashion houses*¹² a brožura *Sport & móda*¹³.

Knihy *Vítejte v první republice* od již zmiňovaného českého historika Antonína Klimka byla inspirací pro název první kapitoly této práce. Sama jsem dlouho tápala, jak kapitolu pojmenovat a nenašla bych nic příhodnějšího, než právě toto pojmenování, které vystihuje podstatu historického kontextu, který je v této práci nezbytný.

Stejně tak, jako seznámení s nejdůležitějšími historickými okamžiky a s ženskou emancipací, vzešla potřeba seznámit s módou zahraniční, která, jak už jsem zmiňovala výše, sehrála pro prvorepublikovou módu obrovskou roli. V těchto kapitolách se věnuji zdrojům inspirace, nejvýznamnějším zahraničním návrhářům a také fenoménu *Haute couture*, který přetrvává dodnes.

Na konci práce je obrazová příloha, která zajišťuje přehled toho nejzajímavějšího z ženské módy pro kompletní doplnění tématu. Přehled oděvů je chronologicky řazen od roku 1918–1938 a vždy ukazuje aktuální

⁶ LENDEROVÁ, Milena. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 853 s. Česká historie.

⁷ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha: Mladá fronta, 1999, 300 s., obr. příl. Kolumbus.

⁸ MÁCHALOVÁ, Jana. *Budiž móda: průvodce dějinami módy 20. století*. Praha: Brána, 2012, 276 s.

⁹ MÁCHALOVÁ, Jana. *Módou posedlí*. Břeclav: Moraviapress, 2002, 159 s.

¹⁰ MÁCHALOVÁ, Jana. *Móda 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, 229 s. Dějiny odívání.

¹¹ UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda*. Praha: Olympia, 1996, 120 s.

¹² UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, c2011, 311 s.

¹³ *Sport & móda: Obecní dům v Praze, 30. června – 12. září 2004*. Praha: Obecní dům, 2004, 23 s.

módní trendy na každé roční období, případně příležitost, na kterou se daný oděv nosil. Obrazovou přílohu tvoří zejména módní ilustrace z dobových periodik, které sehrály svou roli, než se začaly objevovat módní fotografie.

1. Vítejte v první republice

Vyhlášení samostatného československého státu předcházela řada událostí. Není potřeba zabíhat do nejmenších detailů a všechny je jmenovat, avšak je zde jedna událost, kterou je třeba zmínit. Jedná se o předložení washingtonské deklarace budoucím prezidentem T. G. Masarykem prezidentu Wilsonovi. Washingtonská deklarace, neboli *Prohlášení nezávislosti československého národa jeho prozatímní vládou*, se 18. října v Paříži stala československým vládním programem. V této deklaraci Masaryk představuje uspořádání Československa a především demokratický systém, který zde bude fungovat. Již zde je zmíněna rovnost žen s muži, a to jak politická, tak kulturní a mnohé další věci, které vzejdou v platnost, avšak právě rovnoprávnost mužů a žen je pro tuto práci stěžejní událostí.¹⁴

Ferdinand Peroutka se ve své knize *Budování státu* Washingtonské deklaraci podrobně věnuje, a proto bych z jeho knihy využila některých citací. Nejdůležitějším bodem deklarace, je ukončení nadvlády Habsburků. Konkrétně se v ní píše: „*Náš národ povolal Habsburky na český trůn ze své svobodné vůle a tímtež právem je sesazuje.*“ Habsburkové již nejsou hodni toho, aby vedli náš národ, který má být od nynějška svobodným a nezávislým.¹⁵ Avšak ne všech proklamovaných bodů deklarace bylo dosaženo. „*Naše demokracie bude spočívat na všeobecném právu hlasovacím. Ženy budou postaveny politicky, sociálně a kulturně na roveň mužům.*“¹⁶

Samotná událost vzniku Československa se do historie zapsala 28. října 1918. Prezidentem nově vzniklého státu s fungujícím demokratickým systémem se stává T. G. Masaryk a to dne 14. listopadu 1918 na schůzi Revolučního národního shromáždění, který zasedal v Thunovském paláci. Zde byl T. G. Masaryk Národním shromážděním jednohlasně zvolen prezidentem republiky. Plénum Národního výboru vydalo provolání s názvem *Lide československý!*, v němž bylo ohlášeno, že se

¹⁴ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, s. 62.

¹⁵ PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. 3. vyd. Praha: Lidové noviny, 1991, s. 45.

¹⁶ *Tamtéž*, s. 47.

Československo stalo samostatným kulturním státem.¹⁷ Masaryk měl ohromnou autoritu, což přispělo k tomu, že vznikl samostatný stát s ním v čele.¹⁸ Jak však píše Antonín Klimek ve své knize *Boj o hrad I.*, když se Masaryk dozvěděl o svém zvolení, tak neprojevoval přílišné nadšení, měl pocit zodpovědnosti, čemuž není divu.¹⁹

Československo vzniklo, stejně jako některé další státy, v souvislosti s koncem první světové války, která s sebou přináší mnohé. Končí nadvláda rakousko-uherské monarchie a stát se na dvacet let stává prosperujícím a to až do nuceného ukončení první republiky Mnichovskou dohodou. Ze strany Německa šlo o ničení československého demokraticismu. Zhoršení hospodářské situace v Rakousko-Uhersku a Německu v roce 1918 bylo jednou z příčin rozpadu Rakouska-Uherska.²⁰

Po válce se rapidně změnil vývoj Evropy. Ruská, německá, rakousko-uhersko-habsburská a turecká vláda těchto velmocí byla u konce. Nově vzniklé malé státy se díky rozpadu těchto velmocí začaly hlásit o svá práva. Všechny tyto zásadní změny byly spojeny s řadou problémů, které tu byly již dříve.²¹

Nově vzniklé Československo mělo zpočátku provizorní vládu, kterou vykonával Národní výbor v čele s „muži 28. října“, kteří řešili nutná opatření týkající se nového státu.²² První veřejné prohlášení Národního výboru oznamovalo samostatnost Československa. Národní výbor také vyhlásil první zákon republiky. Zpočátku zde platily stále staré zákony i administrativní aparát bývalé monarchie, aby se předešlo zbytečnému chaosu.²³ Tento zákon byl uveřejněn v novinách a je znám jako zákon ze dne 28. října 1918.²⁴

¹⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky: (1918-1938)*. 2. opr. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 37.

¹⁸ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad*. Praha: Panevropa, 1996, s. 18.

¹⁹ *Tamtéž*, s. 22.

²⁰ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, s. 36.

²¹ OLIVOVÁ, Věra a Robert KVAČEK. *Dějiny Československa: učebnice pro pedagogické fakulty*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967, s. 7.

²² *Tamtéž*, s. 8.

²³ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, s. 66.

²⁴ PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. 3. vyd. Praha: Lidové noviny, 1991, s. 80.

Ferdinand Peroutka ve své knize nastínil otázku týkající se datování existence československého státu. Právní existence státu může být již od doby uznání pařížské zatímní vlády nebo jí můžeme spojit s oficiálním datem 28. října či až s účastí československé delegace na mírové konferenci. Ze všech domněnek však přeci jen platí datum 28. října jako oficiální počátek hmotného právního státu.²⁵

Toto téměř dvacetileté období nově vzniklého samostatného státu má pro Československo obrovský význam. Češi samostatnost přivítali vřele, ačkoliv vyvstaly i problémy, jako například to, že sudetští Němci odmítali podřízení a chtěli se připojit spíše k Německu nebo Rakousku.

Ke zvládnutí poválečné krize Československu pomohly anglosaské banky, odkud stát získal půjčky, které mu pomohly v letech 1918–1923.²⁶

Julius Firt, významný nakladatel a žurnalista, který se angažoval i v politické sféře, o první republice píše ve svých pamětech *Knihy a osudy*. Na konci své knihy píše: „*Ne, nechci zkreslovat a přikrášlovat. Měla ta naše první republika své nedostatky, ale které lidské dílo je nemá?*“

První republika měla spoustu chyb, mezi něž patří politické či korupční aféry, velká nezaměstnanost či chudoba. I přes tyto nedostatky, které má ostatně každý režim, má i spoustu kladů. Jedním z nich je například velký kulturní rozmach, kterého se během trvání první republiky dosáhlo.²⁷

Jak již bylo zmíněno, Masarykovi nebyla otázka žen cizí a vždy se o ni zajímal. Sám nechtěl obejít význam důležitosti ženy v životě. Jeho zájem nebyl jen akademický, vždy ženskou otázku řešil v rámci všech problémů, které s nimi vyvstávaly. Sám Masaryk se vyjadřuje takto: „*Není ženské otázky. Je otázka kulturní, lidská, a je-li otázka ženská, je i mužská, dětská atd.*“ Nikdy nejde jen o ženu, vždy jde stejnou měrou i o muže. Dle něj není vláda muže nad ženou přirozená, spočívá pouze na předsudcích. Sám neviděl žádnou nadřazenost mužů nad ženami a to v otázce rozumové,

²⁵ PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. 3. vyd. Praha: Lidové noviny, 1991, s. 101.

²⁶ UHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, 2011, s. 13.

²⁷ FIRT, Julius. *Knihy a osudy*. Brno: Atlantis, 1991, s. 331.

mravní ani fyzické.²⁸ Má-li se zrovnoprávnění žen s muži doopravdy stát, musí k tomu dojít postupně.²⁹

Na závěr této kapitoly bych použila úryvek z knihy od Karla Čapka *Hovory s T. G. Masarykem*. „*Chci-li mír, neznamená to, že přijímám bez obrany útok; právě naopak. Já chci mír prakticky, ne utopicky, to znamená, že pro udržení míru vynaložím všechnu sílu důvtipu a lásky k národu i člověčenstvu, ale je-li třeba, i všechnu sílu obrany. Proto být nebojácný, mužný, co nejsilnější!*“³⁰

Československo se muselo potýkat s důsledky a těžkostmi války, které nyní muselo překonat. Jedno bylo však jisté, ti, kdo válku přežili, chtěli začít naplno žít.³¹

²⁸ FUČÍKOVÁ, J., *Masaryk o ženě*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 9, 1930, s. 4.

²⁹ KOSATÍK, Pavel. *Devět žen z Hradu*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999, s. 33.

³⁰ Eva: časopis moderní ženy, X., č. 20, 1938.

³¹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky: (1918–1938)*. 2. opr. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 49.

2. Jak se změnilo postavení žen ve společnosti

„Žena je muži úplně rovná, jen rozdíl fyzický budiž uznáván; ona je slabší.“³²

T. G. Masaryk

Již v osvícenství můžeme zaznamenat názory a snahy, které jsou pro rovnoprávnost lidí. S tímto také souvisel názor, že žena a muž jsou si rovni, a proto se pomalu začíná usilovat o jejich rovnoprávnost. I u nás se začalo uvažovat o podnětech, které přinášelo osvícenství a mnozí osvícenští filozofové.³³

O moderním feminismu můžeme hovořit již od roku 1772 a to v souvislosti s vydáním knihy A. L. Thomase *Esej o povaze, mravech a duchu žen v rozličných stoletích*. V této knize Thomas píše, že ženy jsou schopny všech mužských aktivit, s čímž ovšem společnost nesouhlasila. Většina společnosti u nás i ve světě zastávala názor, že poslání ženy je rodina a mateřství.

První ženské spolky, které vznikly u nás, měly pouze dobročinný charakter. První filantropický spolek u nás vznikl kolem roku 1813.³⁴ Dobročinná činnost byla už jen krůčkem k plné emancipaci žen.³⁵ Nejvýznamnějším českým ženským spolkem byl *Americký klub dám*, který sehrál velkou roli v ženské osvětě.

Velkým zastáncem ženské otázky z řad mužů u nás se stal Vojta Náprstek, který chtěl dosáhnout toho, aby se žena podílela na všech činnostech, které dosud zastávali jen muži. Sám se podílel i na spolku *Amerického klubu dám*.³⁶ Tento spolek stál při zakládání dalšího ženského spolku *Domácnost* a také při založení prvního ženského gymnázia *Minerva*. *Americký klub dám*, dal podnět ke vzniku dalších ženských spolků. Jako

³² LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha, 1999, s. 229.

³³ MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí – proč?: vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Praha: Slon, 2005, s. 9.

³⁴ *Tamtéž*, s. 229–231.

³⁵ *Tamtéž*, s. 236.

³⁶ *Tamtéž*, s. 239–240.

příklad můžeme uvést spolky *Milada*, *Český klub dám plzeňských*, *Vlasta*, *Libuše*, atd.³⁷

V 19. století se v Evropě objevuje Ženské hnutí, které se v českých zemích začalo rozvíjet od 60. let a bylo samozřejmě velkým fenoménem.³⁸ U nás se snahy o rovná práva žen a mužů zakotvila do ústavy ČSR z roku 1920.³⁹ Ženy bojovaly za to, aby mohly mít stejné vzdělání jako muži. Nejprve šlo o gymnázia a později i o studium univerzitní, které by přispělo k profesnímu rozvoji ženy. Univerzitní vzdělání žen prosazoval časopis *Ženské listy* i ženský spolek *Minerva*.⁴⁰

Během války začínají ženy vystupovat z rolí manželek a hospodyněk a musí začít zastávat mužské pracovní pozice a to především v továrnách. Začínají si vydělávat a to se znovu odráží i v módním průmyslu, který je opět na vzestupu. Toto období 20. století je proto vhodně označováno jako století žen.

Kolem roku 1924 je však úkol ženy v rodině stále jednoznačný. Ženská role je zodpovědná, avšak málo doceněná. Žena obstarává nákup potravin, stará se o šatstvo a o zdraví členů rodiny. S penězi zachází tak, aby s nimi správně hospodařila a především vystačila, protože hospodárnost je jedním ze základních předpokladů pro harmonickou šťastnou rodinu. Žena je prezentována také jako ošetřovatelka, která se postará o nemocné členy své rodiny a sama přitom nezná pohodlí a únavu. Matka má také výraznější podíl na výchově dětí, jelikož muž denně odchází do zaměstnání. Zkrátka a dobře, ženy byly prezentovány jako pečlivé hospodyňky, které se nejprve postarají o svou rodinu a až potom se věnují sobě, což také názorně uvádí článek v dobovém periodikem *Lada* z roku 1924.⁴¹

Poslední etapou úplné emancipace žen se stala rovnoprávnost politická. Usilovalo se o volební právo a o tom, aby se ženy podílely na

³⁷ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha, 1999, s. 244.

³⁸ MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí – proč?: vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Praha: Slon, 2005, s. 11.

³⁹ *Tamtéž*, s. 12.

⁴⁰ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha, 1999, s. 263.

⁴¹ SEDLÁČKOVÁ, G., *Domácnost a hospodářství*, *Lada*, I., XXXVI., s. 10.

zákonodárné moci.⁴² Angažovanost žen v politice však vzrůstala velmi pomalu. Snaha žen o rovná politická práva vedla skupiny stejně smýšlejících emancipovaných žen k tomu, aby zakládaly další spolky, kterých posléze bylo nespočet. V roce 1922 byla založena *Ženská národní rada*, pod kterou tyto spolky patřily a v jejímž čele stála později také česká politička Františka Plamínková. Tyto spolky krásně dokládají snahu žen, kterým šlo především o dosažení rovnosti s muži, což se díky jejich činnosti a obrovské snaze, stalo skutečností.⁴³

Jedna z nejdůležitějších věcí, která prošla změnou nejen na našem území, ale téměř po celém světě, je volební právo pro ženy. Toto velmi diskutované téma bylo propagováno nespočtem žen, které tvrdě bojovaly za svá práva a jeho získání je nezměrným úspěchem, který je však pro nás v dnešní době samozřejmostí. Pro ženy se mnohé změnilo a tento zvrat se ve velké míře týkal i dobového odívání a dějin módy jako takových v souvislosti s tím, jaké pozice ženy již mohly zastávat a tím pádem se i vhodně oblékat.

Prosazování volebního práva pro ženy začaly některé zmiňované ženské spolky požadovat a prosazovat v šedesátých a sedmdesátých letech 19. století. Rovnost politických práv však měla mnoho odpůrců a právě o to těžší bylo prosazení, které i tak nebylo snadné. Nepřidal tomu ani fakt, že ženy byly vnímány jako méně inteligentní a bez schopnosti řešit jiné situace než ty, které se týkají domácnosti a běžného života, což si mnozí myslí dodnes.

Je také nutno říci, že samotné aktivistky z ženských spolků se dělily na dva tábory. Jedna část volební právo pro ženy tvrdě prosazovala a druhá část se tohoto kroku obávala.⁴⁴

Politické spolčování bylo ženám povoleno až v roce 1912, avšak v politických stranách mohly ženy působit již dříve. Rovná politická práva pro muže a ženy u nás byla stanovena až s první československou ústavou,

⁴² LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha, 1999, s. 264.

⁴³ UHALOVÁ, Eva. *Česká móda*. Praha: Olympia, 1996, s. 11.

⁴⁴ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*. Vyd. 1. České Budějovice, 2007, s. 15.

kteřá byla přijata v roce 1920, avšak zástupkyně ženského pohlaví můžeme v naší politice zaznamenat již v roce 1918, kdy se první ženy stávají součástí Revolučního národního shromáždění.⁴⁵

V této souvislosti je také třeba zmínit sjezd Národně sociální strany, konaný 15. dubna 1898 v Praze. Ten přijal program, který se týkal rovného volebního práva a zrovnoprávnění žen s muži. Tento program byl v roce 1900 doplněn programem Vítězslava Kellnera, který se zabýval ženskou otázkou. Tyto programy se až do 1. světové války téměř nezměnily a co je důležitější, nebyly naplněny.⁴⁶

Dalším sjezdem, který je třeba zmínit, je osmý sjezd rakouské sociální demokracie, který se konal ve dnech od 2. -6. listopadu roku 1901 ve Vídni. Zde byl vysloven požadavek, který zastával odstranění všech zákonů, které by jakkoli znevýhodňovaly ženy. Sociální demokraté chtěli na svou stranu získat početnou ženskou skupinu i za cenu, že se postaví marxistické teorii, která měla na ženy svůj vlastní názor.⁴⁷

Problematika angažovanosti žen v politice a otázka samotného volebního práva byla diskutována i v mnohých dobových periodikách. Jako konkrétní příklad můžeme uvést *Ženské listy*, *Ženskou revue*, *Ženský obzor* aj.

Již zmiňovaný Vojtěch Náprstek přišel s požadavkem volebního práva pro ženy již v roce 1887 na schůzi pražské městské rady, avšak jeho návrh byl zamítnut. Další snahu získat ženské volební právo měla na konci 19. století sociální demokracie, která požadavek zahrnula do svého programu. V roce 1905 se u nás konala manifestace žen za rovné volební právo. V této době se také v Rakousku podařilo získat přístup žen do politických organizací. První volební právo pro ženy se podařilo uskutečnit ve Spojených státech a postupně v dalších zemích.⁴⁸ U nás téměř vyvrcholil boj za rovná politická práva v roce 1919, kdy již probíhaly rovné volby, což však zakotvila ústava schválená Národním shromážděním až 29. února

⁴⁵ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*. Vyd. 1. České Budějovice, 2007, s. 10.

⁴⁶ *Tamtéž*, s. 22.

⁴⁷ *Tamtéž*, s. 20.

⁴⁸ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha, 1999, s. 270.

1920.⁴⁹ Paragraf 106 první československé ústavy poprvé vyhlášoval rovnoprávnost žen s muži.⁵⁰ Od této chvíle vyvrcholily snahy o rovnoprávnost mezi ženou a mužem a můžeme hovořit o získání volebního práva pro ženy.

Oděv beze sporu také vyjadřuje postavení žen ve společnosti. Začíná se upouštět od korzetů a spodniček. Módním návrhářům jde o podtržení nezávislosti žen a především o pohodlnost.⁵¹ Rovnoprávnost žen s muži jednoznačně přináší i odlišný vztah obou pohlaví k módě a ke způsobu, jak na módu obě pohlaví nahlíží. Ženy angažované v politice musely vypadat sofistikovaně, inteligentně a zároveň vzbuzovat respekt, čehož dosáhly právě vhodným oděvem. Nejen političky se musely takto vhodně oblékat do kostýmů či jiných reprezentativních toalet. Samozřejmě to bylo i u manželek slavných politiků, které se v politice sice neangažovaly, avšak očekávalo se od nich, že své muže budou příhodně reprezentovat. Mnohdy je doprovázely na jejich zahraniční cesty či veřejné události a podle toho také musely zvolit oděv. Jmenovat můžeme konkrétní osoby a příklady, kdy manželky politiků „odhodily“ domácí úbor a oblékly moderní šaty, kostýmy či v některých případech dokonce kroje.

Hana Benešová, manželka Edvarda Beneše, se stala vzorem ideální první dámy a svému manželovi důvěrnou spolupracovnicí a manželkou, kterou mnohé ženy napodobovaly.⁵² Když se v roce 1918 Beneš stal jedním z nejvýznamnějších politiků, upozorňoval svojí ženu, že bude muset zastávat novou společenskou roli. Od této chvíle začne svého manžela reprezentovat a doprovázet na různé společenské události a večere.⁵³ Její role se umocnila v roce 1935, kdy byl Edvard Beneš zvolen prezidentem republiky a z Hany Benešové se tak stala první dáma.⁵⁴ Vždy svého muže

⁴⁹ LENDEROVÁ, Milena. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 464.

⁵⁰ KOSATÍK, Pavel. *Devět žen z Hradu*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999, s. 44.

⁵¹ PALOMO-LOVINSKI, Noël. *Nejvlivnější světoví módní návrháři: skryté souvislosti a trvalé odkazy ikon světového návrhářství*. Praha: Mladá fronta, 2011, s. 30.

⁵² ZÍDEK, Petr. *Po boku: třiatřicet manželek našich premiérů (1918–2012)*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2012, s. 58.

⁵³ *Tamtéž*, s. 67.

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 71.

vzorně reprezentovala a dokázala ostatní okouzlit svým ohleduplným a zdvořilým vystupováním.⁵⁵

Další zajímavou osobností byla Bohumila Švehlová, manželka významného československého politika Antonína Švehly. Ačkoliv téměř nevystupovala na veřejnosti, pro svého muže byla nepostradatelná. Z důvodu zaneprázdněnosti jejího manžela kvůli politice, měla na starost celé jejich hospodářství a výchovu dětí. Bohumila Švehlová tedy nezastávala roli podporující reprezentativní manželky, ale soběstačné ženy, která musela zvládat chod domácnosti a hospodářství.⁵⁶ Bohumila Švehlová nebyla po boku svého manžela téměř spatřována. Snad jediná společná akce, kde jsou na fotografii manželé Švehlovi zachyceni, byly volby v Hostivaři v roce 1925. Zde Bohumila odložila pro práci praktický pracovní oděv a oblékla kožešinový kabát a k němu vhodnou pokrývku hlavy.⁵⁷

Manželé Marie a František Udržalovi vlastnili statek v Dolní Rovni. Marie nebyla žena, kterou by lákal společenský život a tak bylo jasné, že se stejně jako Bohumila Švehlová, bude starat o jejich hospodářství a manžel se bude věnovat politice. V roce 1924 navštívil jejich statek v Dolní Rovni T. G. Masaryk. Marie ho přivítala, po boku svého muže, v krásném východočeském kroji.⁵⁸ V roce 1921, kdy byl její manžel jmenován ministrem národní obrany, přibýly Marii Udržalové společenské povinnosti, kterých se musela účastnit.⁵⁹

V neposlední řadě bych ráda zmínila Jaroslavu Eliášovou, manželku Aloise Eliáše, který byl v roce 1918 nasazen na frontu do 1. praporu 21. pěšího pluku francouzských legií. Když v roce 1919 dorazil tento pěší pluk do Čáslavi, byla tam, tehdy ještě neznámá, Jaroslava Kosáková, která vítala francouzské legionáře oblečená v polabském kroji. Právě na této události

⁵⁵ KOSATÍK, Pavel. *Devět žen z Hradu*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999, s. 44.

⁵⁶ ZÍDEK, Petr. *Po boku: třiatřicet manželek našich premiérů (1918–2012)*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2012, s. 88.

⁵⁷ *Tamtéž*, s. 90.

⁵⁸ *Tamtéž*, s. 98–99.

⁵⁹ *Tamtéž*, s. 102.

se budoucí manželé Eliášovi seznámili.⁶⁰ Jaroslava Eliášová svého manžela vzorně reprezentovala. Byla zároveň ženou moderní a emancipovanou a ráda řídila auto, což v této době ještě nebylo příliš obvyklé.

Toto byl jen stručný výčet z mnoha žen, které v tomto případě zastávaly především role manželek, ale zároveň své partnery dokázaly vhodně a elegantně reprezentovat. Ráda bych ještě na závěr ve stručnosti zmínila Charlottu Garrigue Masarykovou, manželku prvního československého prezidenta T. G. Masaryka. Vždy byla manželovi velkou oporou a rovnocenným partnerem a za to ji obdivoval a její názory bral v potaz.⁶¹ Ostatně i názory na ženskou otázku v podstatě přebral od své ženy a tvrdil, že v tomto ohledu je pouze poslem jejích myšlenek.⁶² V roce 1905 se Charlotta stala členkou politické strany sociálních demokratů, což v té době nebylo obvyklé. Ženy se totiž angažovaly hlavně v ženských spolcích a do politiky zatím tolik nepronikaly.⁶³ Charlotta G. Masaryková byla, stejně jako její manžel, významná žena a její osobnost a činnost by obsáhla samostatnou kapitolu.

S ženskou emancipací také souvisí herectví. Obor, ve kterém žena zaujímala stejné postavení jako muž a mohla se více projevit. Herečky jsou nejlepším vzorem pro ženy, a to jak už svojí mluvou, chováním či díky oděvu, který ženy podle populárních hereček napodobují.⁶⁴ Móda a film se vzájemně ovlivňovaly.⁶⁵ Byl to vlastně nelehký úkol, který filmaři řešili hlavně v zahraničí. Sotva byl film dotočen, tak Paříž začala určovat nové módní trendy a film tak působil zastarale, a to ještě před tím, než se pořádně dostal k divákům.⁶⁶ Přesto byly slavné a oblíbené herečky velkou inspirací pro ostatní ženy, což ostatně trvá i dnes.

⁶⁰ ZÍDEK, Petr. *Po boku: třiatřicet manželek našich premiérů (1918–2012)*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2012, s. 160.

⁶¹ KOHÁROVÁ, Marta. *Češi a Slováci ve zbrani i v politice a ženy – opora a inspirace.*, Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, 2015, s. 83.

⁶² KOSATÍK, Pavel. *Devět žen z Hradu*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999, s. 44.

⁶³ *Tamtéž*, s. 50.

⁶⁴ LEBL, Julius. *Žena herečkou*, Eva: časopis moderní ženy, 6, 1929, s. 10.

⁶⁵ SEELING, Charlotte. *Století módy: 1900–1999*. Praha: Slovart, 2000, s. 182.

⁶⁶ *Tamtéž*, s. 191.

V Československu zářily a inspirovaly tyto herečky: Adina Mandlová (*Život je pes, Mravnost nade vše, Kristian*), Lída Baarová (*Okénko, Baby, Dívka v modrém*), Zita Kabátová (*Manželství na úvěr*), Hana Vítová (*Bláhové děvče, Dům na předměstí*), Anny Ondráková (*Zamilovaný hotel, Líbánky*) či Nataša Gollová (*Příklady táhnou, Eva tropí hlouposti, Kristian*). Většina z těchto prvorepublikových hereček byly zákaznice slavných modelových domů Hanny Podolské či Oldřicha Rosenbauma.

3. Móda

Pro lepší zorientování je důležité vymežit téma módy jako takové. Ráda bych zde proto uvedla názory dvou autorů, kteří se tématem módy zabývají ve svých publikacích. Dle mého názoru tito autoři podstatu módy velice dobře popisují.

Odolen Zítek o módě říká, že patří k mocným silám nové doby, kterou nelze přehlížet. Ačkoli tento názor vyslovil před více než padesáti lety, tak s tímto názorem souhlasím a myslím si, že je platný s každým novým stoletím, kdy se vše, včetně módy, vyvíjí a určuje směr, podle kterého se společnost bude řídit. Móda má obrovský vliv a ať chceme nebo ne, tak jí podlehneme a to i navzdory tomu, že se nám nemusí líbit. Je to právě onen hluboký vliv, který v nás móda zanechá a vyvolá v nás jakoukoli reakci.⁶⁷

Co je móda? Definice je složitější. Buď lidé cit pro módu mají, nebo nemají. Skrz módu lidé mohou klamat a zakrýt svůj jinak jednotvárný život. Bylo by smutné nosit stále jeden a ten samý oděv. Díky módě můžeme téměř měnit svojí „druhou“ kůži. Móda je mnohotvárnou maskou našeho života.⁶⁸

Oblečení, které si zvolíme, o nás ledasco vypovídá a mnoho lidí soudí právě podle toho, co má ten druhý právě na sobě. Zítek píše, že to, co je právě aktuální, je vlastně jakýsi převrat v módě a že změny, které v módě probíhají a proměňují se, vycházejí z každodenních potřeb lidí.⁶⁹

Móda se nepřetržitě vyvíjí a to zejména kvůli touze po nových věcech, ale také kvůli ekonomickým důvodům.⁷⁰ Gilles Lipovetsky ve své knize *Říše pomíjivosti* píše, že se během druhé poloviny 19. století objevuje móda v moderním slova smyslu. Objevuje se nový systém výroby a šíření módy, který se udrží následujících sto let. Jedná se o dva typy výroby.

⁶⁷ ZÍTEK, Odolen. *Lidé a móda*. Praha: Orbis, 1962, s. 8.

⁶⁸ *Co je móda?*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 9, 1930, s. 15.

⁶⁹ *Tamtéž*, s. 16.

⁷⁰ MACKENZIE, Mairi. *--ismy*. V Praze: Slovart, 2010, s. 6.

Prvním typem je Haute couture, tvorba luxusních modelů v malém množství a druhým typem je průmyslová konfekce, kde se tvoří sériově.

Konfekční výroba však nezahrnovala pouze laciné sériové vytvářené oděvy. Nabízela výrobky od levnějších až po luxusní dražší kousky, které se samozřejmě lišily kvalitou.⁷¹ Móda 20. a 30. let pronikala do více sfér. Projevila se v odívání, ale také ve stylu účesu či doplňcích.⁷² Funkce módy byla kdysi odlišná. Dávala nám jasně najevo společenské postavení. Někteří tak rádi dokazovali, že jsou nadřazení a samozřejmě zámožní.⁷³ Zato v módě prvorepublikové to už tak patrné není. Máme zde konfekci a zakázkové šití, avšak laik by rozdíl na první pohled nepoznal a tak i model z méně kvalitní látky mnohdy působí draze, a proto je těžší rozeznat, kdo do jakých společenských kruhů patřil.

Diktát módy je neústupný a i přes záporné ohlasy, které jsou například na příliš krátké vlasy či příliš dlouhé sukně, jsou tyto ohlasy marné. Móda protesty nesouhlasu ignoruje a tím spíše využívá svojí sílu, kterou má skrz výkladní skříně či tisk. Móda sílí díky vývoji sociálního a kulturního života.

Používá se nový materiál a nové metody zpracování a kreslíři skicují své návrhy, které prochází kritikou majitelů velkých modelových domů. Toto vše se poté předkládá velkoobchodníkům, kteří do Paříže přicházejí z celého světa. Ti si pak z předkládaných kolekcí volí kousky, které odpovídají jejich vkusu. Díky tomuto postupu je móda vždy inovativní, neomrzí se a podřizuje se jí celý svět.⁷⁴

Současné módní návrháře inspiřují dnes již archivní návrhy. Velmi často sahají návrháři po dřívějších trendech, aby se inspiřovali ve své nynější tvorbě. Někteří módní kritici to odsuzují, avšak jak trefně píše

⁷¹ LIPOVETSKÝ, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 2. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2010, s. 98.

⁷² HORSHAM, Michael. *Styly 20. a 30. let*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 90.

⁷³ ZAJCEV, Vjačeslav Michajlovič. *Móda a její rozměry*. Praha: Lidové nakladatelství, 1987, s. 22.

⁷⁴ *Imperativ módy*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 2, 1929, s. 12.

Nicky Albrechtsenová ve své knize *Móda 20. století*, bylo by mrhání historie, kdybychom se neinspirovali klasickou módou.⁷⁵

3.1. Kde se bere inspirace

Před rokem 1918 odcházeli mnozí krejčí a švadleny do Vídně, která byla významným centrem módy. Někteří do Vídně jezdili především kvůli novým zkušenostem a inspiraci a další zde zůstávali, usadili se zde a svou tvorbou přispívali vídeňské módě. Po rozpadu Rakouska-Uherska se však situace mění a zájem se z Vídně odklání k Francii.⁷⁶ I přes to Češi stále Vídeň navštěvují jakožto nejbližší centrum módního dění. Trendy tedy poté udává Francie, podle které se řídí zbytek světa a kam krejčí pravidelně podnikají cesty a která si svou reputaci udrží i po druhé světové válce.⁷⁷

V roce 1922 u nás vzniká spolek Pražská móda, který si kladl za cíl starat se o módu a především o její kvalitu a zajišťovat její vylepšování.

S první světovou válkou však mnohé módní salony utrpěly velkou ránu, protože evropský průmysl byl obléhán a mnohé salony byly zavřeny či odříznuty od svých zákaznic, což znamenalo, že od této chvíle se všichni museli spolehnout na své vlastní návrháře. Ve 20. letech měly i francouzské salony svojí úroveň. Na úspěchu módního salonu závisela věrnost zákazníka a v této době se na úspěchu podílela i obliba salónu celebritami.⁷⁸ Například mezi zákaznice Charlese Federicka Wortha patřily divadelní herečky jako například proslule známá Sarah Bernhardtová.⁷⁹

V módě se promítají momentální změny, ať už politické, kulturní či změny v umění. Přelom v dějinách módy je spojen hlavně se jménem Charles Frederick Worth, což byl obchodník s látkami, který se v roce 1845 přestěhoval do Paříže a své oděvy nechal propagovat na veřejnosti, aby si

⁷⁵ ALBRECHTSEN, Nicky. *Móda 20. století: nadčasové retro pro váš šatník*. Přeložil Adéla BARTLOVÁ. Praha: Knižní klub, 2015, s. 10.

⁷⁶ UHALOVÁ, Eva. *Česká móda*. Praha: Olympia, 1996, s. 17.

⁷⁷ UHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, c2011, s. 44.

⁷⁸ ALBRECHTSEN, Nicky. *Móda 20. století: nadčasové retro pro váš šatník*. Přeložila Adéla BARTLOVÁ. Praha: Knižní klub, 2015, s. 16.

⁷⁹ *Tamtéž*, s. 19.

tak získal pozornost.⁸⁰ Jeho jméno se v této práci znovu objeví a to v souvislosti s Haute couture, kterou založil.

Každé zahájení sezóny s sebou přináší mnohé módní novinky. Ve 30. letech otřásla zahraničními modelovými domy událost krachu na americké burze. Nejzřetelněji se tato krize promítla do úbytku kožichů, kterých již bylo jen minimálně a také nízkou návštěvností módních přehlídek, na kterou přední modelové domy nebyly zvyklé.⁸¹ Paříž je zkrátka udavatelem módy, protože zde žijí významní návrháři, kteří rozhodují o tom, co mají ženy nosit.⁸²

Světová móda je dále spojena se jmény tří nejvýznamnějších návrhářek: Madeleine Vionnetová, Gabrielle Chanelová a Elsa Schiaparelliová.⁸³ Z těchto tří návrhářek je to právě Coco Chanel, vlastním jménem Gabrielle Chanel, která se mnohým v souvislosti se zahraniční módou tohoto období vybaví. Tato známá módní ikona pocházela z pěti sourozenců. Měla velmi těžké dětství, které strávila v ženském sirotčinci. A aniž by to tušila, v mnohém ovlivnil její budoucnost.

Je o ní známo, že jako první měla snahu o přiznání ženského těla a jeho skutečných proporcí, což dokazují její vkusné a oblíbené návrhy.⁸⁴ Po roce 1918 se ujala vedení v Haute Couture a její závod měl koncem 20. let 2000 zaměstnanců. Počátkem 20. let se začínají ženské šaty zjednodušovat a průkopnicí tohoto nového stylu je právě Coco, kterou tento jednoduchý nový styl velmi proslavil.⁸⁵ Hladký střih, který ztělesňuje rafinovanou jednoduchost, není však pro všechny typy žen a ty, kterým padne, si za něj musí zaplatit příslušnou cenu.

Její zákaznice jí nikdy neviděly a se svými zaměstnanci se prý také sotva znala. Při přehlídkách vše sleduje ze skryté galerie. Říkalo se o ní

⁸⁰ PALOMO-LOVINSKI, Noël. *Nejvlivnější světoví módní návrháři: skryté souvislosti a trvalé odkazy ikon světového návrhářství*. Praha: Mladá fronta, 2011, s. 8.

⁸¹ *Podzimní přehlídka předních pařížských modelových domů*, Eva: časopis moderní ženy, III., č. 1, 1930, s. 11.

⁸² FLANNEROVÁ, J., *Diktátorky ženské módy*, Eva: časopis moderní ženy, I., č. 15, 1929, s. 17.

⁸³ ŠUBRTOVÁ, Veronika a Eva UCHALOVÁ. *Móda olomouckých salonů za první republiky a ještě chvíli poté*. Olomouc: Burian a Tichák, 2013, s. 30.

⁸⁴ MÁCHALOVÁ, Jana. *Móda 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, s. 48.

⁸⁵ LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 2. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2010, s. 105.

také, že část jejích obleků je navržena jen pro daný okamžik. Své šaty si navrhovala sama, a když se jí někdo ptal, proč si zvolila právě toto povolání, tak odpověděla, že by jí nikdo nedovedl tak dobře obléknout, jako právě ona sama.⁸⁶ Šlo jí o to, aby se její móda ujala v nejširších společenských vrstvách, jinak to podle Coco Chanel nemá smysl.⁸⁷

Coco Chanel je spojená i s naší módou, jelikož byla jednou z nejpopulárnějších tvůrkyň. V jednom z pařížských týdeníků napsala: „*Chvála plagiátu.*“ Dle ní je kopírování jejích modelů největší publicitou a poklonou. Dokazuje to, že se model líbí a že si ženy budou pamatovat právě její jméno. Zájem z cizích zemí značí jejich vkus a vzájemné prolnutí a pochopení mezi módními tvůrci.⁸⁸

Coco Chanel je neoblíbenějším domem francouzských aristek, píše periodikum *Eva: časopis moderní ženy*. Přebíhá zde jednoduchost střihů většinou pro štíhlé postavy. Ve 30. letech Chanel uplatňuje tenký vlněný jersey, který si sama vyrábí. Její modely jsou oblíbené hlavně u dam, které uplatňují rafinovanou jednoduchost.⁸⁹

O Coco Chanel můžeme říci, že byla jednou z největších módních tvůrkyň, které svět poznal. V její tvorbě se mísí mužské a ženské prvky, tvrdost, šarm, jednoduchost a luxus.⁹⁰ Chanel měla talent udělat z mála hodně.⁹¹

V roce 1936 začaly její zaměstnankyně stávkovat a nevpustily Chanel do jejího vlastního ateliéru.⁹² V roce 1939, po vypuknutí války, svůj salon zavřela a všechny své zaměstnankyně propustila. V roce 1954 se ve svých 70 letech vrátila na scénu s nově vytvořeným dámským kostýmem. Zemřela v roce 1971 v hotelu Ritz v Paříži.⁹³

⁸⁶ FLANNEROVÁ, J., *Diktátorky ženské módy*, *Eva: časopis moderní ženy*, I., č. 15, 1929, s. 17

⁸⁷ ZÍTEK, Odolen. *Lidé a móda*. Praha: Orbis, 1962, s. 302.

⁸⁸ WATTERSONOVÁ, Z., *Paní Chanelová je velkomyslná*, *Eva: časopis moderní ženy*, V., č. 11, 1933, s. 18.

⁸⁹ *Podzimní přehlídka předních pařížských modelových domů*, *Eva: časopis moderní ženy*, III., č. 1, 1930, s. 11.

⁹⁰ SEELING, Charlotte. *Století módy: 1900–1999*. Praha: Slovart, 2000, s. 99.

⁹¹ *Tamtéž*, s. 101.

⁹² *Tamtéž*, s. 107.

⁹³ *Tamtéž*, s. 110.

3.2. Haute Couture

U nás je o tomto tématu velmi málo dostupných informací a to navzdory tomu, že se jedná o nedílnou součást historie módy ve světě, ale i u nás, a proto bych ráda tradici Haute couture, ve zkratce představila.

Haute couture neboli vysoké krejčovství mělo své centrum v Paříži, která představovala nejvýznamnější instituci moderní módy.⁹⁴ Haute couture oděvy jsou šité na míru a to z nejkvalitnějších materiálů. Za zakladatele Haute couture je považován Angličan Charles Frederick Worth, který pozvedl krejčovství na úroveň umění.⁹⁵ Nechtěl být pouhým dodavatelem módy, a proto začal své modely signovat. V tomto okamžiku vzniká značka a z pouhého dodavatele zakázky (*fournisseura*) se stává umělecký krejčí (*couturier*).⁹⁶

Podstata Worthovy tvorby tkví v tom, že nejprve uvedl své modely a poté si jeho klienti vybrali konkrétní předvedený model. Oděv jim byl podle předvedeného vzoru zhotoven s tím, že si klient zvolil materiál a barvu.⁹⁷ Worth v roce 1868 založil asociaci krejčovského umění, která existuje dodnes.⁹⁸ Během první světové války bylo mnoho couture zakázkových domů uzavřeno.⁹⁹

Typ a kvalita použitého materiálu, to byl hlavní rozdíl mezi vysokým krejčovstvím a běžnou módou. Konfekční výroba oděvů se nechává Haute couture inspirovat, avšak tvoří za mnohem nižší ceny. Výrobky Haute couture jsou vyváženy do zahraničí a Francie díky tomu zaujímá druhé místo v zahraničním obchodu.¹⁰⁰

V letech 1908–1910 se začínají pořádat módní přehlídky, které se proměňují v luxusní podívanou a zážitek.¹⁰¹ Krejčí neboli *couturiér* měl

⁹⁴ LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 2. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2010, s. 99.

⁹⁵ MACKENZIE, Mairi. *--ismy*. V Praze: Slovart, 2010, s. 44.

⁹⁶ SEELING, Charlotte. *Století módy: 1900–1999*. Praha: Slovart, 2000, s. 9.

⁹⁷ DEMLOVÁ, N. *Svět Haute Couture*. Dostupné online (<http://www.mdls.cz/clanek/1128-svet-haute-couture>), [citováno k 6. 4. 2017].

⁹⁸ MACKENZIE, Mairi. *--ismy*. V Praze: Slovart, 2010, s. 47.

⁹⁹ SEELING, Charlotte. *Století módy: 1900–1999*. Praha: Slovart, 2000, s. 60.

¹⁰⁰ LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 2. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2010, s. 99.

¹⁰¹ *Tamtéž*, s. 102.

navrhovat nevídané modely, které jsou inovativní.¹⁰² Právě Charles Frederick Worth je považován za prvního *couturiéra*.¹⁰³ Je o něm dokonce známo, že své modelky nechal přizpůsobovat svým zákaznicím. To znamená, že musely hubnout či přibývat na váze přesně podle jeho zákaznic.¹⁰⁴

Haute couture šaty se zhotovovaly podle nákresů nebo pomocí aranžování látky přímo na figurínu. Když byl model zhotoven, byla návrhářem vybrána látka a případně ozdoby jako spony a knoflíky a vše bylo předáno tzv. předákovi ateliéru (*première d'atelier*). V tomto ateliéru měl pod sebou předák švadleny (*petites mains*), které model zhotovily a v průběhu zkoušely a upravovaly na manekýnách. Celý salón měla na starosti prodavačka (*vendeuse*), která také udržovala kontakt s klientkami.¹⁰⁵

Mezi Haute couture návrháře dále patří již zmiňovaná Coco Chanel, Elsa Schiaparelli či Cristóbal Balenciaga.¹⁰⁶

3. 3. Propagace módy

K udávání módních trendů a k propagaci módy byl využíván dobový tisk, který lze v současné době využít jako pramenné východisko. Periodika byla dostupná a čerpaly z nich jak švadleny, které podle právě žádaných módních trendů šily, k čemuž jim sloužila periodika odborná, tak i ženy ze středních a vyšších vrstev, které pouze hledaly inspiraci. Periodika byla věnována jen módě nebo se rubriky o módě nacházely jen jako součást

¹⁰² LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 2. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2010, s. 113.

¹⁰³ MÁCHALOVÁ, Jana. *Módou posedlí*. Břeclav: Moraviapress, 2002, s. 17.

¹⁰⁴ MÁCHALOVÁ, Jana. *Budiž móda: průvodce dějinami módy 20. století*. Praha: Brána, 2012, s. 11.

¹⁰⁵ FOGG, Marnie. *Móda: úžasný příběh fenoménu: historický vývoj, detailní vyobrazení i příběhy slavných návrhářů*. Přeložil Zuzana PAVLOVÁ, přeložil Runka ŽALUDOVÁ. V Praze: Slovart, 2015, s. 299.

¹⁰⁶ HORSHAM, Michael. *Styly 20. a 30. let*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 94.

společenských časopisů. V první polovině 20. století se rozmáhá vznik těchto specializovaných časopisů zaměřených na fenomén módy.¹⁰⁷

První módní magazíny vznikly na konci 19. století ve Spojených státech amerických. Původně obsahovaly módní ilustrace, které se také objevovaly v novinách i reklamě. Později už to byla fotografie, která módní periodika doplňovala.¹⁰⁸ Jednalo se o časopisy *Vogue*, *The Queen* a *Harper's Bazaar*.¹⁰⁹ Ve 30. letech začaly k propagaci módy sloužit také filmy, které oslovily daleko více lidí, kteří se chtěli podobat oblíbeným filmovým hvězdám.¹¹⁰

S propagací módy v dobových časopisech neoddelitelně souvisí módní ilustrace, která se stává součástí ženských časopisů a denního tisku.¹¹¹ První módní periodika u nás pocházela z Rakouska, protože dříve to byla Vídeň, která udávala módní trendy, podle kterých se všichni řídili. Tato periodika byla většinou psána německy. Po vzniku Československa začínají vycházet naše módní časopisy doplněné ilustracemi.¹¹²

Alena Osobová ve své bakalářské práci *Krejčovské řemeslo ve zlaté éře první republiky* rozdělila dobová periodika do několika základních kategorií. Rozdělení zvolila dle obsahu a zaměření daného časopisu.

První kategorií jsou módní časopisy, které byly určeny pro laické švadleny a pro čtenářky, které v těchto časopisech hledaly inspiraci a nechávaly si dle nich zhotovovat své oděvy. Do této kategorie spadají periodika *Bazar*, *České mody*, *Nové pařížské mody* a v neposlední řadě *Modní svět*, ze kterého tato bakalářská práce primárně vychází.¹¹³

Další kategorií jsou periodika určená odborníkům a to konkrétně krejčím a švadlenám, kterým přináší informace o technologiích výroby

¹⁰⁷ OSOBOVÁ, Alena. *Krejčovské řemeslo ve zlaté éře první republiky*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Mgr. Jan Tuček., s. 7.

¹⁰⁸ ALBRECHTSEN, Nicky. *Móda 20. století: nadčasové retro pro váš šatník*. Přeložila Adéla BARTLOVÁ. Praha: Knižní klub, 2015, s. 19.

¹⁰⁹ HORSHAM, Michael. *Styly 20. a 30. let*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 91.

¹¹⁰ ŠUBRTOVÁ, Veronika a Eva UCHALOVÁ. *Móda olomouckých salonů za první republiky a ještě chvíli poté*. Olomouc: Burian a Tichák, 2013, s. 30.

¹¹¹ UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda*. Praha: Olympia, 1996, s. 27.

¹¹² SLÁDKOVÁ, Klára. *Česká módní ilustrace dvacátých až čtyřicátých let 20. století*. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2010, s. 14, Bakalářská diplomová práce.

¹¹³ OSOBOVÁ, Alena. *Krejčovské řemeslo ve zlaté éře první republiky*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Mgr. Jan Tuček., s. 9.

oděvů a také informace o účetnictví či zdaňování zisků, bez čehož by se krejčí neobešli. Jsou to například *Akademické módní listy* či *Krejčovská revue*. Tyto časopisy se dále dělí na ty, které se zaměřují na komunitu krejčích, které řeší otázky živnostenského podnikání a na odborná módní periodika. Odborná módní periodika jsou určena zákaznicím, které zde najdou modely s podrobnými popisky. K těmto časopisům patří *Pražská moda*, která měla dámské i pánské vydání.

Poslední velkou kategorií jsou společenské časopisy. Tato periodika jsou doplněna módní fotografií a ilustracemi. Zaměřují se na módu, vedení domácnosti, společenské události, atp. Do této kategorie patří *Eva*, *Elegantní Praha* či *Modní revue*.¹¹⁴

Všechna periodika seznamovala s aktuálními módními trendy a byla doplněna o ilustrace. Nejvíce informací mi poskytlo periodikum *Modní svět*. Jedná se o ilustrovaný časopis pro dámy, který vycházel dvakrát měsíčně v Mladé Boleslavi. Vydavatelem byl Karel Vačlena a periodikum vycházelo v letech 1879–1927. Od roku 1927 bylo spojeno s časopisem *Lada*.¹¹⁵

Toto periodikum ženám přinášelo aktuální trendy, které byly velmi podrobně popsány a zároveň velmi dobře propagovány. Výrazné titulky na stránkách informovaly o konkrétní sezóně, kterou se periodikum zabývá. Například trendy, které budou aktuální pro nadcházející roční období. Dále druhy oděvů pro různé příležitosti, jako je svatba či smuteční obřad. Každý střih a druh oděvu je v periodiku stručně popsán. Vždy jsou zahrnuty informace o tom, o jaký druh oděvu jde, jaké jsou míry a jeho cena. Na zadní straně každého výtisku se nacházel objednávací lístek, kde odběratelka vyplnila svou adresu a danou objednávku podle písmene a čísla střihu, který si vybrala a zvolila svou velikost.

Zajímavým a pro nás dnes snad až neobvyklým postupem je to, že spolu s objednávkovým listem vložila odběratelka do dopisu i danou částku peněz. Částka zahrnovala i poplatek za poštovné a vše se odeslalo

¹¹⁴ OSOBOVÁ, Alena. *Krejčovské řemeslo ve zlaté éře první republiky*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Mgr. Jan Tuček., s. 12.

¹¹⁵ *Tamtéž*, s. 61.

doporučeně. V dnešní době by toto jistě nefungovalo a to z důvodu toho, že je čím dál více podvodníků a poslat peníze v obálce se rovněž nejeví jako nejlepší řešení, ale je obdivuhodné, že za první republiky tento systém fungoval.

Druhé periodikum, které jsem zvolila jako pramennou základnu pro tuto práci, je *Eva: časopis moderní ženy*. Tento časopis vycházel v letech 1928–1943 v Praze pod vydavatelstvím Melantrich.¹¹⁶ Toto periodikum je členěno do několika rubrik, např. rubriky o módě, o životě a práci žen, dále obsahovalo romány, reportáže, recenze, atp.

Módní časopisy u nás se během druhé války neudržely. Periodikum *Eva* zaniká v roce 1941, *Měsíc* a *Salon* pak v roce 1942. Nadále vychází už jen *Krejčovské listy* a *Pařížská móda*.¹¹⁷

¹¹⁶ OSOBOVÁ, Alena. *Krejčovské řemeslo ve zlaté éře první republiky*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Mgr. Jan Tuček., s. 58.

¹¹⁷ ZÍTEK, Odolen. *Lidé a móda*. Praha: Orbis, 1962, s. 50.

4. Vývoj módy

Aktuální trendy najdeme téměř v každém časopise pro ženy a to se ani nemusí specializovat výhradně na módu. Dříve bylo toto téma součástí módních časopisů nebo se sem tam objevovalo v podobě ilustrovaných reklam jako součást denního tisku či v časopisech, které se nevěnovaly výhradně módě. Specializované módní časopisy však prezentovaly módu podle nadcházejícího ročního období a módních trendů, které byly pro to které období aktuální. I dnes si vybíráme, co si oblečeme či koupíme, podle právě probíhajícího ročního období. Mimo sezonní rozdělení se prezentovaly oděvy vycházkové, do společnosti, na slavnosti či různé rodinné události (svatba, smuteční obřad) a nesmíme opomenout oděv sportovní. Ženy si sport oblíbily již před první světovou válkou.¹¹⁸

Přelom 19. a 20. století s sebou přináší velkou škálu materiálů.¹¹⁹ U nás se v prvním desetiletí 20. století neprojeví žádné výraznější změny tvarů oděvů. Doznívá zde ještě móda minulého století, avšak později se projeví tendence, které mířily k pohodlnosti a praktičnosti oděvů a také se začaly zkracovat sukně, které však zpočátku znemožňovaly chůzi. Prošly tedy dalším vývojem zkrácení, aby se toto nepohodlí odstranilo. Fenomén krátkých sukní přichází ze Spojených států, přes Británii a poté až do Paříže.¹²⁰

S první světovou válkou nastávají další změny v módě a to především v té dámské. Ženy začínají zastávat práce ve zdravotnictví, pomocné práce v armádě, v dopravě a dostávají se do zemědělské a průmyslové sféry. Proto je kladen stále větší důraz na praktičnost oděvů.¹²¹ Ženy začaly oblékat a zvykat si na uniformu. K oděvům vojenského stylu, který se objevuje, patřila vždy i vhodná pokrývka hlavy.¹²² Po válce začala být móda

¹¹⁸ UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda*. Praha: Olympia, 1996, s. 14.

¹¹⁹ ZÍTEK, Odolen. *Lidé a móda*. Praha: Orbis, 1962, s. 297.

¹²⁰ *Tamtéž*, s. 298–299.

¹²¹ *Tamtéž*, s. 301.

¹²² SEELING, Charlotte. *Století módy: 1900–1999*. Praha: Slovart, 2000, s. 59.

uvolněnější a to proto, aby už lidem nepřipomínala strasti války a dala jim opět pocit svobody.¹²³

Od roku 1900 ženy začínají nosit kalhoty. Zpočátku pouze na sport, od roku 1927 jsou kalhoty součástí domácího oděvu a od konce druhé světové války je nosí i do společnosti. Samozřejmostí v ženském odívání se však staly už během první světové války, kdy se staly součástí pracovního oděvu pro ženy, což však nemělo s módou nic společného. Jednalo se pouze o to, že kalhoty se nejlépe hodily pro práci vykonávanou ženami. Kalhoty na ženách nebyly okolím příliš kladně akceptovány a tak trvalo delší dobu, než se staly běžnou součástí šatníku.¹²⁴ Později se však kalhoty pro sport staly všeobecnou módou. Začalo to kalhotami lyžařskými a později se staly součástí pro téměř každý sport.¹²⁵

Nadále je věnována pozornost sukním, které se výrazně zkrátily a tím přešla pozornost na punčochy a obuv.¹²⁶ Punčochy bývaly z hedvábí tělové barvy, přičemž levnější variantou bylo viskózové hedvábí. Z tohoto materiálu se vyrábělo rovněž spodní prádlo i šaty.¹²⁷

Ve dvacátých letech se změnil střih večerních šatů, u nichž se přenesla pozornost na zadní část, která začala být více dekoltoována, a tím se výstřih o hodně snížil.¹²⁸ Celkově se dá shrnout, že se móda 20. let proměnila na pohodlné jednoduché oděvy, které jsou však moderní. Oděv doplňují klobouky a vhodné účesy a proměňují se hlavně materiály a barvy.

Ve 30. letech nastal obrat a sukně se znovu začaly prodlužovat a společně s touto změnou nastala i změna účesu. Z krátkých chlapeckých střihů se stávají delší vlnité účesy a místo klasických klobouků přichází pouze malé kloboučky.¹²⁹ Po dlouhém dohadování, jak by měly ženské účesy vypadat, rozhodla móda, aby si každý zvolil sám. Když se objevil zákaz krátkých vlasů, přišel s ním i velký protest. Pánské střihy jsou však stále vyloučeny. Střih má nyní zakrývat uši, v týle mají být vlasy vyholené

¹²³ SEELING, Charlotte. *Století módy: 1900–1999*. Praha: Slovart, 2000, s. 61.

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 62.

¹²⁵ *Sportovní oblékání*, Eva: časopis moderní ženy, 11, 1929, s. 19.

¹²⁶ ZÍTEK, Odolen. *Lidé a móda*. Praha: Orbis, 1962, s.303.

¹²⁷ HORSHAM, Michael. *Styly 20. a 30. let*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 94.

¹²⁸ ZÍTEK, Odolen. *Lidé a móda*. Praha: Orbis, 1962, s. 304.

¹²⁹ HORSHAM, Michael. *Styly 20. a 30. let*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 95.

a mají být do kulatého tvaru. Móda zároveň dovoluje velké rovnoměrné vlny po celé hlavě rozdělené pěšinkou či všechny sčesané dozadu. Typickou barvou, která se nosí, je rudě červená či světle zlatá. To vše je diktátem módy v roce 1931.¹³⁰

Styl 30. let se také odrážel od potřeb větší hospodárnosti kvůli ekonomické situaci. Oděvy přestaly být tolik zdobené. Pozornost se přenesla spíše na střih a látku.¹³¹ Móda je decentní a dále jí ovlivňuje i rozvoj sportu, který v těchto letech nastal. Tvořily se specializované úbory, které byly navrhovány ve prospěch volnosti a pohyblivosti.¹³² Pro každý sport je oděv celkem stálý, mění se převážně v detailech a vždy má být vhodný pro více příležitostí.¹³³

Sport se stal velmi oblíbenou součástí společenského života a reflektoval pokrok a to nejen co se týče emancipace žen. Oblíbené byly zimní sporty jako lyžování, sáňkování či bruslení. Rozšířily se také vodní sporty, míčové hry, lukostřelba, horolezectví či výlety do přírody.¹³⁴ Rozšířila se také cyklistika, protože kolo sloužilo také jako dopravní prostředek a samozřejmě automobilismus, který se začal týkat i žen.

Sportovní oděvy musely být šity z kvalitního materiálu, například pro teplé oděvy byl využíván tvíd či manšestr.¹³⁵ U ženských sportovních oděvů se dbalo na to, aby byla přiznána ženská sportovní postava a tak se upustilo od korzetů. Bruslení bylo méně nákladné než lyžování a pro ženy se doporučovala krátká sukně sportovního střihu s vlněným svetrem a navrch sportovní kabát.

Ve 20. letech byl koupací oblek z vlněného či bavlněného úpletu a měl podobu trikotu nebo dvoudílných plavek s kalhotami a později byl i střih se sukénkou inspirovaný Amerikou. Plavky byly doplňovány sandály, pláštěnkami a hedvábnými čepicemi. Ve 30. letech začínají být plavky

¹³⁰ *Účesy*, Eva: časopis moderní ženy, III., č. 6, 1931, s. 12.

¹³¹ ALBRECHTSEN, Nicky. *Móda 20. století: nadčasově retro pro váš šatník*. Přeložila Adéla BARTLOVÁ. Praha: Knižní klub, 2015, s. 35.

¹³² LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 2. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2010, s. 110.

¹³³ *Sportovní oblékání*, Eva: časopis moderní ženy, 11, 1929, s. 19.

¹³⁴ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina, UHALOVÁ, Eva. *Sport & móda: Obecní dům v Praze, 30. Června-12. září 2004*. Praha: Obecní dům, 2004, s. 9.

¹³⁵ *Tamtéž*, s. 10.

z lastexu a mají podobu dvoudílných plavek složených z podprsenky a spodního dílu s nohavičkami. V této době už plavky obepínají a tvarují postavu.¹³⁶

Dámské oblečení na tenis bylo moderní v podobě šatů sportovního střihu. Později se přešlo ke kalhotám a krátkým šortkám. Oděv byl doplněn punčochami s podvazky a bílými ponožkami. Později se přešlo na bílé podkolenky. Hlava byla chráněna bílým šátkem.¹³⁷

Co se týče oděvů určených na turistiku, nosily ženy sukně, které doplňovaly kabátkem, větrovkou či svetrem a navrch si braly trenchcoat. Další možnou variantou byly krátké kalhoty a kalhotové sukně.¹³⁸

Oblíbenou součástí šatníku se stal tzv. sportovní kostým, který sloužil k cestování, na výlety, do vlaku či auta a byl vhodný i do špatného počasí. Sportovní kostým do vlaku se skládá ze sukně, kabátku, blůzy, vlněné vesty a svetru a bývá doplňován trenchcoatem. Pokud se zamění sukně za kalhoty tzv. knickerbockers, stává se tento kostým vhodný na horské túry či výlety motocyklem a rovněž na golf.

Mít obleky pro všechny druhy sportů v dámské garderobě ušity z nejlepších materiálů umožňuje ženě vyniknout. Žena však musí vhodně zvolit který druh sportovního kostýmu pro konkrétní příležitost zvolit, aby nevypadala směšně. Sportovní obleky by tedy měly být využívány výhradně pro sportovní aktivity. Vhodnost výběru oděvu je základem dobrého vkusu a elegance.¹³⁹

Celkově se móda zaměřovala na rozdělování oděvů. Rozlišovaly se obleky dopolední, odpolední a večerní. Toto pravidlo platí také pro klobouky. Ke každému obleku je určen klobouk jiný, který musí vhodně doplňovat danou toaletu. Nasadit si klobouk však není jednoduché, vyžaduje se dlouhá a složitá úprava před zrcadlem. Klobouk musí zakrývat vlasy, zároveň odhalovat čelo a dovoluje se malý pramínek vykukujících vlasů po straně. Tyto klobouky se nosí k odpoledním a večerním šatům a

¹³⁶ HLAVÁČKOVÁ, Konstantina, UHALOVÁ, Eva. *Sport & móda: Obecní dům v Praze, 30. Června-12. září 2004*. Praha: Obecní dům, 2004, s. 12.

¹³⁷ *Tamtéž*, s. 16.

¹³⁸ *Tamtéž*, s. 17.

¹³⁹ *Sportovní oblékání*, Eva: časopis moderní ženy, 11, 1929, s. 19.

jsou z krajky, peří či pestré slámy. K letním odpoledním šatům či do lázní se nosí slaměné širáky nejrůznějších barev, které mohou být zdobeny stuhou v barvě šatů. Nejelegantnější jsou klobouky jednobarevné.¹⁴⁰

Vybrat si vhodnou obuv ke všem druhům toalet, které se tak často mění, není jednoduché a je to starost navíc. Zkombinovat nevhodné střevíce s oblekem je ukázka nevkusy. K plášti či trenchcoatu jsou vhodné hnědé polobotky s nízkým koženým podpatkem. Mají mít kulatý tvar a šněrování či zapínání na přezku. Ke sportovnímu a cestovnímu kostýmu to mohou být rovněž tyto polobotky nebo nízké střevíce. K vycházkovému kostýmu střevíce s polo-nízkým podpatkem či vykrojené polobotky s přezkou. Ke kostýmu se nosí vykrojené střevíce s nízkým podpatkem. K odpoledním hedvábným šatům nebo hedvábnému kompletu jsou vhodné francouzské střevíce s vysokým vykrojeným podpatkem. K letním světlým kompletům a šatům z hedvábí se hodí světlé či černé střevíce. Do lázní jsou to střevíce z bílé krokodýlí kůže. Pokud jde o kostým do lázní, nosí se k nim plátěné polobotky v kombinaci s hnědou kůží či sandály z pásků. K večerním toaletám musí být hedvábné střevíce loďkového tvaru v barvě toalety.¹⁴¹

¹⁴⁰ *Klobouky*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 11, 1929, s. 8.

¹⁴¹ *Další starosti*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 12, 1930, s. 12.

5. Móda pod lupou, aneb co se tehdy nosilo

5. 1. 20. -30. léta

Ve dvacátých letech doznivaly trendy z předcházejících období. Šaty ještě nebyly uzpůsobeny pro pohodlnost a účelnost, jako v pozdějších letech, avšak nechyběla jim okázalá elegance. Šaty byly zdobeny řetízkovým vyšíváním, hedvábnými detaily, ozdobnými knoflíky, atd. Oblíbeným a hojně užívaným materiálem se stalo hedvábí. Vrchní plášť mívával široký límec doplněný kožešinou.¹⁴²

Na jaře 1923 byly módní trendy následující. Vycházkové šaty tvoří úzké sukně a jupičky. Jupičky mohou být polodlouhé, s kožešinovou obložkou nebo se také objevují jupičky z kočičích kožešin s páskem z kůže. Dále se jako vrchní část užívá jednoduchý jarní plášť sportovního střihu.

Všechny nově vzniklé oděvy se vrací k jednoduchosti.¹⁴³ Trendy a jejich podoba pro nadcházející jarní sezónu měla být jasně stanovena vždy již v lednu. Počátek nového roku také přinášel řadu společenských zábav, ať už šlo o plesy, čajové dýchánky, divadlo či koncerty. Další novinkou sezóny je zavazovací sukně či skasané šaty. Například se objevují večerní šaty z hedvábí a brokátu, šaty k tanci z růžového hedvábí, společenské šaty ze sametu, odpolední šaty z vlněné látky, apod.¹⁴⁴

Nové jarní pláště mají sportovní vzhled a vhodný střih. Slouží jako ochrana proti dešti a jsou především ze vzorovaných látek – kostky, proužky, atp. Pláště mají nově prodlouženou sukni, čímž jsou delší a dají se stáhnout v pase. Nosily se do deště z vhodné nepromokavé látky, mohly být zdobeny knoflíky, bizény i sponami. Ze vzorovaných látek se objevuje látka nopovaná.¹⁴⁵

¹⁴² Modní svět, XLII., č. 2, 1920.

¹⁴³ Modní svět, XLV., č. 1, 1923.

¹⁴⁴ Modní svět, XLV., č. 2, 1923.

¹⁴⁵ Modní svět, XLV., č. 3, 1923.

Velmi oblíbené a moderní byly ruční práce jako háčkování a pletení. Objevují se háčkované klobouky či šaty, pletené kostýmy, háčkovaná nebo pletená jupička a háčkovaný jumper.¹⁴⁶

V novinkách pro letní módu se neobjevují nové stříhy a barvy. Vycházkové úbory jsou tvořeny z lehké látky a světlých barev. Jupičky jsou delší a novinkou jsou bizény, které jsou obšité po rubu látky. Halenky jsou z lehké průsvitné látky, vycházkový oblek sestává z jupičky, která je zdobená bizény a to na vnitřní straně látky.¹⁴⁷ V letní módě se také začínají objevovat volány a záhyby a to na šatech i vycházkových oblecích. Objevují se šaty z barevné průsvitné látky se záhyby nebo právě se zmíněnými volány na sukni a rukávech. Díky volánům se mění ženská silueta.

Přechod k módě podzimní je opět spojen s mnoha novinkami, co se týče stříhů, látek a obložek. Začíná se objevovat zvonový střih a šaty jsou více zdobené než v předchozích letech. Jako ozdobu na šatech můžeme vidět látkové plise, krajkové volány, výšivky, bizény, perly či střípcové závěsy. Šaty mají nově zdvojené sukňe. Na šaty se používá hedvábí, které může být i vzorované nebo zdobené krajkou. Dále se objevují vlněné šaty, které mohou mít převislý díl sukňe či sukni dvojitou. Výjimkou nejsou ani zvonové rukávy. Moderními barvami pro léto jsou různé odstíny hnědé, zelené a šedé.¹⁴⁸

Na zimní období získávají jupičky polodlouhý tvar a navíc mají nově zvonový šos, kožešinu na límci a také na konci rukávů. Přes šaty se nosí plášť či jupička. Plášť je úzký a uvnitř má podšívku. Novou podmínkou zimní módy se stává vysoký límec, který se objevuje na šatech, pláštích, vycházkových oblecích či halenkách.

V roce 1925 nastává v módě převrat. Na šatech se začínají uplatňovat zvonové záhyby, které dělají širší křivky. Namísto štíhlé sportovní postavy se vrací ženské křivky. Na šaty se šijí pruhy v kontrastní barvě oproti

¹⁴⁶ Modní svět, XLV., č. 4, 1923.

¹⁴⁷ Modní svět, XLV., č. 8, 1923.

¹⁴⁸ Modní svět, XLV., č. 14, 1923.

základní látce. Pro zimní období se na plášti objevují kožešinové obložky a to v nejrůznějších barvách. Účes se doporučuje spíše delší a vlnitý.¹⁴⁹

Přesuňme se o pár let dále a to do roku 1928, kdy móda bojovala o to, aby se jí znovu podařilo přinutit ženy odhlédnout od klasického standardu a znovu začít oblékat kousky originální a módě se znovu začít věnovat. Ženy se tedy rozdělily na dvě skupiny, jedny zůstávají u standardních kousků a ty druhé sledují módní trendy a razí heslo, že šaty dělají člověka. Jak je psáno v periodiku *Eva: časopis moderní ženy*, je třeba se věnovat právě této druhé skupině a ženy tak inspirovat.

V tomto roce se nejvíce proměnila podoba šatů, které se řídí tím, aby měly originální střih a byly z originálního materiálu, kterým se stává samet. Samet je měkká lehká látka, která se hodí na jednoduché šaty bez límečků s rozšířenou sukní a záhyby, které jsou v letošní módě předepsaným trendem. Večerní šaty jsou tvořeny z černé krajky, sametu a mají velký výstřih na zadní části a vpředu naopak malý. Sukně šatů mývá délku pod kolena nebo až k patám a nejmodernější barvou se stává jahodově červená. Všechny tyto trendy se stávají aktuální pro období zimy 1928. Žena má vypadat půvabně a přemýšlet o tom, jak se obleče. Veškeré chlapecké náznaky jako například krátký účes, se již v módě nemají projevovat.¹⁵⁰

Na plesy se nosily dlouhé toalety, které sahaly až k patám. Jejich střih přiléhá těsně k tělu, přičemž sukně je zvonová nařasená a rozšiřuje se. Krátké plesové šaty se již nezhotovují a jen výjimečně mají jiný střih než tento. Barevně převládá zelená, bílá a fialová. K plesovým toaletám se nosí boty ve stejné barvě, šperky v podobě skleněných korálů, večerní kabelka a rukavice. Navrch šatů patří kožich či večerní plášť.¹⁵¹

Módní desatero pro jaro roku 1930 stanovuje pevně stažený pas šatů. Pokud jsou šaty bez pasu, potom musí přiléhat těsně k tělu. Délka sukní se má řídit podle denní doby a příležitosti. Sportovní oblek má délku pod kolena, cestovní oblek 38cm nad zemí, městský vycházkový oblek 34cm

¹⁴⁹ Modní svět, XLVII., č. 10, 1925.

¹⁵⁰ St. F., *Eva ve společnosti*, *Eva: časopis moderní ženy*, I., č. 1, 1928. s. 12.

¹⁵¹ *Eva: časopis moderní ženy*, II., č. 4–5, 1929. s. 11.

nad zemí, odpolední společenský oblek 25cm nad zemí, večerní toaleta má dosahovat délky ke kotníkům a plesová toaleta až na zem. Okraj sukně má být vždy stejně dlouhý pro všechny obleky. Jsou přiléhavé přes boky a rozšiřují se nad koleny. Blůza se smí nosit pouze do sukně, je skasaná a přepásaná pásem. Ozdobu šatů tvoří sárky, ažury, plisované volány, ozdobné pásy. Z barev módní desatero vyzdvihuje modrou, černou, zelenou či kombinaci barev bílo-černé, hnědo-bílé, černo-zelené. Novinkou je barva růžová.¹⁵²

¹⁵² *Módní desatero pro jaro 1930*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 9, 1930, s. 9.

Periodikum *Eva: časopis moderní ženy* uvádí přehled toho, co potřebuje elegantní žena ve svém šatníku a pro jakou příležitost.¹⁵³:

NA ULICI JARO- PODZIM	NA CESTY A SPORTY	DO DEŠTĚ A DO AUTA	NA LÉTO DO LÁZNÍ	NA ULICI V ZIMĚ	NA VEČER
Smokingový kostým	Anglický kostým	Plášť nebo trenchcoat	Komplet nebo hedvábný kostým	Černý plášť s kožešinou, kožich	Večerní plášť nebo kožich
světlá hedvábná blůza nebo hedvábný pullover	popelinová blůza, vlněný pullover nebo vesta bez rukávů přes blůzu	tweedové šaty s pikovým límečkem nebo anglický kostým	imprimé šaty s pláštěm jednobarevným hedvábným nebo kostým s blůzou	černé hedvábné šaty s rukávy pro odpoledne	večerní toaleta dlouhá na zem, s výstřihem, doplňná krátkým kabátkem
anglický plstěný klobouk nebo látkový baret	anglický plstěný klobouk nebo radiovka	plstěný klobouk nebo radiovka	slaměný širák světlé barvy se stuhou v barvě šatů	černý plstěný klobouk nebo baret, ke kožichu plstěný klobouk	-
střevíce s koženými podpatky	anglické sportovní poloboty nebo střevíce bez podpatků	sportovní poloboty nebo střevíce, v zimě vysoké gumové sněhovky	francouzské střevíce s vysokými podpatky	ke kabátu černé střevíce, ke kožichu podle barvy, s koženými podpatky	hedvábné sandálové střevíce s vysokými podpatky v barvě šatů
kabelka z látky kostýmu nebo kožená velká	velká kožená kabelka	velká kožená kabelka	světle hnědá kožená nebo látková menší	kožená kabelka	večerní kabelka z hedvábí nebo brokátu
šedá liška nebo kožešinová šála	vlněná šála nebo hedvábný šátek	vlněná šála	-	hedvábný šátek	liška, kožešinový límeček na kabátku
jelenicové nebo švédské rukavice s manžetou	jelenicové prací rukavice	jelenicové prací rukavice	švédské světlé rukavice	jelenicové rukavice	dlouhé švédské rukavice v barvě šatů přes lokty
hedvábné punčochy tmavšího odstínu	florové nebo vlněné punčochy	vlněné punčochy	světlé hedvábné punčochy	tmavší florové nebo hedvábné punčochy	punčochy z čistého hedvábí

¹⁵³ *Eva: časopis moderní ženy*, II., č. 17/18, 1930, s. 11.

5. 2. 30. -40. léta

V módě 30. let se tedy zakazují chlapecky střižené vlasy, příliš krátké sukně, perlové náhrdelníky, lesklé ozdoby na šatech, malé kabelky, pestré látky a nepravé kožešiny. Je zajímavé, že u nás si ženy dopřávají luxusní garderoby, zatímco ve světě se ženy oblékají jednodušeji. U nás má každá žena ze středních vrstev kožich, alespoň dvoje večerní a odpolední šaty, kostým a plášť. Kvůli tomu ženy šetří na materiálu a raději si koupí troje šaty laciné, než jedny kvalitní ušité od švadleny. Laciné šaty však vydrží pouze jednu sezonu, kdežto šaty od švadleny vydrží sezóny tři až čtyři. Ukazuje se, že snad nikde nevěnují ženy tolik pozornosti, času a peněz šatům, jako tomu bylo tehdy u nás.¹⁵⁴

Mít kožich či toaletu doplněnou o kožešinové části, bylo samozřejmostí. Je až neuvěřitelné, jaké množství oděvů tvořila kůže či srst zvířat. Dnes již existují spolky, které podporují zrušení chovů těchto kožešinových zvířat a snaží se tak zabránit zbytečnému přežitku a jejich trápení. Dříve však žádné ochranné spolky o toto zneužívání zvířat neusilovaly a právě proto docházelo k jejich hojnému využívání pro tyto účely. Od roku 1999 existuje kampaň spolku *Svoboda zvířat*, který připravil *Petici za zákaz chovu tzv. kožešinových zvířat v ČR*. Tato petice je určena přímo k rukám ministra a členům Parlamentu.¹⁵⁵ Samozřejmě kožené či kožešinové oděvy a doplňky byly a jsou kvalitnější, avšak dnes již existuje spousta náhražek, které kůži a kožichy spolehlivě nahradí a to bez krutosti páchané na zvířatech, která je dle mého názoru zbytečná.

V roce 1932 přichází novinky ve zdobení šatů. Šaty jsou jednobarevné z lehké vlněné látky. Části šatů jsou ze šikmě střižených dílů, které jsou přes sebe provlečeny. Šikmý límec šatů má zapínání vzadu a vpředu je bohatě našasený. Ozdobou límce je vázanka, která se hodí rovněž

¹⁵⁴ *Módní péle-mêle*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 1, 1929, s. 12

¹⁵⁵ *Proti srsti*. Dostupné online (<http://www.svobodazvirat.cz/kampane/proti-srsti.htm>), [citováno k 8. 5. 2017].

na halenky. Jednou z možností je tedy sřasený límec či výstřih ze dvou pruhů, které jsou stočeny.¹⁵⁶ Střih a linie šatů vyznačují pas.

Některé pařížské módní salóny přichází s novinkou stříhu, který dá vyniknout bokům. Šaty jsou upnuté do pasu, který je stažen šněrovačkou, čímž boky vystupují. Z látek se používají vlněné, krepované či hrubě tkané a to zejména pro kostýmy a pláště. Šaty se šijí z měkké vlněné látky s vlasem. Pro šaty odpolední a večerní se používá samet, novinkou je bavlněný tuhý samet. Sukně u šatů jsou řasené či zvonové, u denních šatů či kostýmů bývají úzké. Výstřihy bývají až ke krku v přední části a hluboké vzadu.¹⁵⁷

V těchto letech je pozornost věnována také rukávům, které mají být nad zápěstí. Bývají bohatě nabírané na rameni a dole úzké či široké od ramene a volné až k zápěstí. Také kožešiny jsou módou předepisovány. Mají být všude a na všem. Vedle kožešin jsou toalety doplňovány perlovým boa či zdobeny kohoutím peřím u výstříhu a na rukávech.

Z barev je nyní módní především černá, různé odstíny hnědé, vínová, fialová či světle šedá. Nyní se volí doplňky v odlišné barvě toalety. Můžeme například vidět zelený klobouk k hnědému kostýmu, atp.¹⁵⁸

Další proměnu prošly klobouky. Z baretů, čapek a klobouků, které byly dříve nasazeny co nejvíce do čela, se stávají malé kloboučky se širokou střechou, která odkrývá čelo i kořeny vlasů. Tyto klobouky se šijí z taftu, sametu, slámy a vlny. Bývají jednobarevné s nepatrnými proužky. V oblibě jsou různé odstíny modré, zelené, šedé a hnědé.¹⁵⁹

40. léta přinesla další změnu a to v podobě účesů, které samozřejmě pochází z obdivované Francie. Nyní se klade důraz na odhalení linie krku. Vlasy mají být hladce sčesané na jednu stranu, přičemž nad čelem mají tvořit měkkou širokou vlnu.¹⁶⁰

¹⁵⁶ *Novinky v zdobení šatů*, Eva: časopis moderní ženy, IV., č. 19, 1932, s. 14.

¹⁵⁷ *Co je nového v módě*, Eva: časopis moderní ženy, IV., č. 20, 1932, s. 12.

¹⁵⁸ *Módní péle-mêle*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 1, 1929, s. 13.

¹⁵⁹ *Předzvěsti jarní módy*, Eva: časopis moderní ženy, VI., č. 7, 1933, s. 18.

¹⁶⁰ *ABC o účesech*, Eva: časopis moderní ženy, X., č. 6, 1938, s. 23.

6. Československé módní salony

Po první světové válce se mnohé změnilo a ani móda nebyla výjimkou. Téměř vše se vydává úplně novým směrem. Česká móda se snažila být elegantní a praktická a musela se přizpůsobovat i hospodářské situaci a poměrům po první světové válce a zanedlouho nadcházející hospodářské krizi.

Všichni návrháři se snaží tvořit tak, aby byly jejich návrhy odlišeny od konkurence.¹⁶¹ V Praze se díky mnoha významným krejčovským domům začíná mluvit o „pražské módě“ a to zcela jistě vypovídá o kvalitě a tradici, kterou pražští krejčí měli.¹⁶²

Návrháři jezdili pravidelně na přehlídky především do Francie, odkud čerpali inspiraci a podle toho poté připravovali své kolekce u nás. Majitelky velkých krejčovských domů přijíždějí z Paříže s velkou zásobou nejnovějších modelů, materiálů, kreseb a nápadů.¹⁶³ Pro všechny módní salony bylo obrovskou výhodou zaměstnávat šikovné kreslíře s vizuální pamětí, kteří po navštívených výstavách v zahraničí, překreslovali shlédnuté modely, podle kterých se šilo.

Krejčovské závody jsou velmi populární a krejčovské řemeslo se dědí z generace na generaci. Nejprve se oděvy šily na zakázku a ve druhé polovině 19. století začíná tvorba konfekční, která stoupá.¹⁶⁴

Nejen Praha byla centrem módních přehlídek a salónů, ve kterých se šilo. Dalším významným městem je Olomouc, ke které také patří fenomén módních přehlídek a zakázkové domy.¹⁶⁵

Rok 1934 přináší svobodu a módní diktát nemá příkazy ani zákazy. Nosí se všechno, což může i nemusí být příjemné. To vyhovuje zejména ženám, které se rozhodují podle svého vlastního vkusu, avšak není to příjemné ženám, které jen slepě sledovaly módu a to, co přikazuje. Tyto

¹⁶¹ ZAJCEV, Vjačeslav Michajlovič. *Móda a její rozmary*. Praha: Lidové nakladatelství, 1987, s. 10.

¹⁶² UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda*. Praha: Olympia, 1996, s. 19.

¹⁶³ *Módní jarní přehled*, Eva: časopis moderní ženy, 9, 1929, s. 21.

¹⁶⁴ UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, c2011, s. 54.

¹⁶⁵ ŠUBRTOVÁ, Veronika a Eva UCHALOVÁ. *Móda olomouckých salonů za první republiky a ještě chvíli poté*. Olomouc: Burian a Tichák, 2013, s. 7.

ženy byly pohodlné, jelikož jim jejich módní salón vždy připraví modely, podle kterých si vyberou. Švadleny měly vždy přehled, jak se co nosí. Například v jakém úhlu se nosí klobouk, jak dlouhá a široká má být sukně a všechny další aktuální trendy, které musely znát, protože jim jejich zákaznice ve všem důvěřovaly. U nás jsou módní zásady velmi silně dodržovány a jakákoliv odchylka se považuje za výstřednost. Pokud to neschválí Paříž, tak je to u nás prakticky nepřípustné. Když tedy pařížské módní domy propagovaly to, aby ženy nosily, co je napadne, tak se podle toho všichni řídí.¹⁶⁶

6. 1. Modelový a zakázkový dům Hanna Podolská

Pohodlnost a modernost, to jsou hlavní nároky, které začínají být zásadní a projevují se i na poptávce zákaznic módních salonů. V Praze určoval tyto trendy modelový a zakázkový dům Hany Podolské, který byl velmi populární a patřil mezi nejluxusnější módní domy s ženskými oděvy.

Tento modelový dům vznikl z malé dílny Johanny Vošáhlíkové, která se provdala za malíře Viktora Podolského. V roce 1917 dala svému zakázkovému domu název *Hanna Podolská, módní síň pro dámy*, který sídlí na adrese Vodičkova 42 v Praze. Od této chvíle bude známá již jako Hanna Podolská.¹⁶⁷

Hanna Podolská byla jednou ze zakladatelek spolku *Pražská Moda*. Svého zviditelnění dosáhla především pořádáním módních přehlídek, které byly publikovány v módních periodikách společně s doplňujícími fotografiemi. Články se objevují v tehdejších periodikách *Moda a Vkus*, *Salon* či *Měsíc*.¹⁶⁸

Jednu z přehlídek uspořádala Hana Podolská 17. prosince 1920 v paláci Lucerna. O oblíbenosti jejího podniku vypovídá především to, že

¹⁶⁶ *Osvobozená žena*, Eva: časopis moderní ženy, VII., č. 1, 1934, s. 20.

¹⁶⁷ ŠUBRTOVÁ, Veronika a Eva UCHALOVÁ. *Móda olomouckých salonů za první republiky a ještě chvíli poté*. Olomouc: Burian a Tichák, 2013, s. 171.

¹⁶⁸ UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, c2011, s. 174.

sál byl plný a to hlavně dámami z vyšších společenských vrstev. Bylo zde předváděno 60 toalet, které prezentovaly elegantní mladé dívky. Oděvy byly doplněny vázankami, které měla na starosti samotná Hana Podolská, což vypovídalo o jejím dobrém vkusu a skvěle odvedené práci. Již na této přehlídce byly prezentovány modely pro nadcházející jaro či několik modelů domácích úborů.¹⁶⁹

V letech 1922–1938 pracovala u Hanny Podolské jako kreslíčka a návrhářka Hedvika Vlková, která si později otevřela vlastní salon.¹⁷⁰

Při představování svých kolekcí byla její tvorba vždy s radostí očekávána a sklízela ohromný úspěch, což dokazovaly zakázky, které salon přijímal.¹⁷¹ Její modely byly velmi vkusné a elegantní, vždy bylo co obdivovat. Veškeré tyto informace nám potvrzuje dobové periodikum *Národní politika* z roku 1924, kde byla tvorba Hany Podolské po právu chválena.¹⁷²

Hana Podolská si získala velmi početnou klientelu, mezi kterou patřila i řada významných osobností jako Olga Scheinpflugová či Hana Benešová. Její práce se mimo jiné objevuje i ve filmu *Kristián* režiséra Martina Friče z roku 1939.¹⁷³

Dle dostupných informací byl salon Hanny Podolské roku 1948 znárodněn a spadá po *Oděvní tvorbu*. Hanna Podolská zde končí svou činnost v roce 1954 a od téhož roku se mění název na *Modelový dům Eva*, který dále působí do roku 1991 a poté zaniká.¹⁷⁴

Dlouholetá spolupracovnice Hany Podolské Hedvika Vlková, si v roce 1938 otevřela vlastní salón. Periodikum *Eva: časopis moderní ženy* k této příležitosti píše článek, ve kterém nově otevřený salón doporučuje pro ženy, které touží po skutečně krásném oblečení, po jednoduchosti, která je tou pravou elegancí. Heda Vlková zde předváděla modely šité podle

¹⁶⁹ *Novinky v říši mody*, *Národní politika*, 355, 1920, s. 13.

¹⁷⁰ UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, s. 176.

¹⁷¹ UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda*. Praha: Olympia, 1996, s. 22.

¹⁷² *Přehlídka modelů Hana Podolská*, *Národní politika*, 42, 1924, s. 7.

¹⁷³ UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, s. 178.

¹⁷⁴ *Tamtéž*, s. 187.

pařížských vzorů a také modely, které navrhovala a šila přímo pro své zákaznice. Její spolupráce s Hannou Podolskou a studium na uměleckoprůmyslové škole jí připravilo na otevření svého vlastního modelového domu a na započítí vlastní kariéry.¹⁷⁵

6. 2. Modelový dům Rosenbaum

Módní závod Oldřicha Rosenbauma patřil mezi jedenáct nejlepších krejčovských podniků na Novém Městě a byl konkurentem s modelovým domem Hanny Podolské.¹⁷⁶ Oldřich Rosenbaum byl majitelem, ale zároveň se podílel i na navrhování oděvů. Podnik přešel po své matce Elišce Rosenbaumové, která byla vyučená krejčová. Svoji tvorbu zveřejňoval v periodiku *Elegantní Praha*, kde se zároveň objevuje i reklama, která propaguje modelový dům.¹⁷⁷

Od roku 1925 pracuje u Rosenbauma Zdenka Mayerová a to jako kreslíčka oděvů. Mayerová také přispívala do periodik *Eva* a *Vkus*.¹⁷⁸

Mezi klientky modelového domu Rosenbaum patřily ženy z celého Československa a také cizinky, které za ním dojížděly cíleně z celé Evropy. Mezi manekýny tohoto modelového domu patřila i proslule známá herečka Adina Mandlová.¹⁷⁹ Ta zároveň oblékala i kousky z modelového domu Hanny Podolské. Zajímavostí je, že nebylo možné, aby se potkaly ženy s oděvem z totožné látky, protože ty se dovážely z ciziny a to pouze v omezeném množství.¹⁸⁰

Oldřich Rosenbaum vlastnil kromě modelového domu také prodejnu kosmetiky, později prodejnu s parfémami, prodejnu hotových oděvů či prodejnu obuvi. Tyto pobočky stále udržovaly pravidelný finanční příjem.¹⁸¹

¹⁷⁵ *Nový módní salon v Praze*, *Eva*: časopis moderní ženy, X., č. 20, 1938, s. 15.

¹⁷⁶ UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, s. 95.

¹⁷⁷ *Tamtéž*, s. 97.

¹⁷⁸ *Tamtéž*, s. 103.

¹⁷⁹ *Historie*. Dostupné online (<http://www.rosenbaum.cz/historie/a-2/>), [citováno k 9. 5. 2017].

¹⁸⁰ UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, s. 105.

¹⁸¹ *Tamtéž*, 109.

V roce 1939 je módní závod pod vedením Němců. V roce 1942 je arizován, prodán a šije pro manželky německých důstojníků. V roce 1945 se podniku dotkly dekrety prezidenta Beneše a od této chvíle je pod správou Kristy Mayerové, která se snaží o poválečnou obnovu. Modelový dům Rosenbaum funguje až do roku 1954.¹⁸²

6. 3. Arnoštka Roubíčková

Módní salon Arnoštky Roubíčkové byl rodinnou tradicí a ona sama začíná s krejčovskou živností v roce 1909. Její salon patřil k těm nejznámějším v Praze.¹⁸³ Od roku 1924 je uvedena jako krejčová. Jedna z dcer Arnoštky Roubíčkové, Ada, měla v salonu velký vliv a od roku 1922 dokonce psala do časopisu *Elegantní Praha*, přičemž byla i členkou jeho redakční rady. Ada v salonu své matky pracovala jako kreslířka.¹⁸⁴

K propagaci svého salonu využívala Arnoštka Roubíčková módní přehlídky, na kterých předváděla své nejnovější modely. Pro svůj salón usilovala o titul „modelový dům“, který jí však na základě zhodnocení její práce nebyl přiznán. Titulu však později přeci jen dosáhla.¹⁸⁵

Periodikum *Národní listy* z roku 1932 o Arnoštce Roubíčkové píše jako o opravdové umělecké rádkyni pro ženy v oblasti oblékání. Píše se zde, že dokáže správně vystihnout současné přednosti i nedostatky žen a díky tomu je schopna jim vhodně poradit.¹⁸⁶

V roce 1940 se správcem modelového domu stává Karl Kraus, který byl zaměstnancem Arnoštky Roubíčkové. Ten však nechává závod ukončit a z obchodního rejstříku je tedy vymazán v roce 1943.¹⁸⁷

¹⁸² UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, s. 111.

¹⁸³ *Tamtéž*, s. 201.

¹⁸⁴ *Tamtéž*, s. 204.

¹⁸⁵ *Tamtéž*, s. 206–207.

¹⁸⁶ Stella, *Portréty, které nosíme*, *Národní listy*, 72, 1932, s. 7.

¹⁸⁷ UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, s. 211.

6. 4. Módní dům ASO – Ander a syn

Tato největší olomoucká obchodní společnost se věnovala více odvětvím výroby. Vyráběli zde šaty a věnovali se také spotřebnímu zboží či potravinám. Její pobočky byly po celém Československu.¹⁸⁸ Firma prodávala konfekci, ale také šila na zakázku, avšak podmínkou byly látky zakoupené přímo u firmy.

V roce 1948 byla na podnik uvalena národní správa, což vedlo k ukončení činnosti firmy.¹⁸⁹

Modelové domy Hany Podolské a Oldřicha Rosenbauma, byly československým příkladem Haute couture. Vytvářely se oděvy na zakázku na velmi vysoké úrovni a také byly pořádány pravidelné výstavy, kde Podolská i Rosenbaum své modely prezentovali. Především tyto dva zakázkové domy, ale i některé další, byly svou tvorbou známi i za hranicemi.¹⁹⁰

Mezi další významné prvorepublikové krejčí dále patřili také Karel Dědic, František Matějovský, Anna Masáková, Eliška Ecksteinová, František Kotalík a v pozdějších letech také Heda Vlková, bývalá kreslířka, která pracovala pro modelový dům Hany Podolské.

¹⁸⁸ ŠUBRTOVÁ, Veronika a Eva UCHALOVÁ. *Móda olomouckých salonů za první republiky a ještě chvíli poté*. Olomouc: Burian a Tichák, 2013, s. 12.

¹⁸⁹ *Tamtéž*, s. 13.

¹⁹⁰ KRÖNEROVÁ, Pavlína. *Dějiny oděvní kultury*. Fakulta textilní v Prostějově. Technická univerzita v Liberci, s. 5.

7. Prezentace tématu pro veřejnost

Téma módy se veřejnosti prezentuje velice dobře. Móda obecně je velmi zajímavá, oblíbená a vždy si najde své návštěvníky z řad veřejnosti. Velmi důležité je však výstavu správně uspořádat a naplánovat, aby sklídila zasloužený úspěch, ale to ostatně platí o všech prezentovaných tématech a chystaných výstavách či expozicích.

Promyslet dopodrobna podobu výstavy je úplný základ a příprava by se v žádném případě neměla podcenit. Vše se odvíjí od toho, pro jakou věkovou kategorii návštěvníků bude určena. V tomto případě by byli cílovou skupinou návštěvníků žáci středních a vysokých škol, žáci studující návrhářství či podobné obory týkající se oděvní tvorby a široká veřejnost. Výstava by mohla oslovit i starší ročníky, které si rádi připomenou dobu, která není až tak velmi vzdálená od té dnešní. Je proto příhodné zvolit dobře dostupný prostor, ke kterému se návštěvníci nebudou složitě dostávat a to vzhledem k tomu, že se zde mohou objevit právě starší lidé či lidé handicapovaní.

Všechny výstavy týkající se odívání jsou v podstatě stejné. Vždy na nich vidíme figuríny oblečené do dobové módy a nějakým způsobem naaranžované. Já osobně bych tuto výstavu pojala trochu jinak. Samozřejmě by zde bylo využito figurín oblečených do prvorepublikové ženské módy, které by však byly rozděleny do skupin podle typu oděvu, tj. část věnovaná sportu, další část věnovaná večerní róbě, atd. Vždy by byl úsek s přibližně pěti figurínami, které by byly oblečeny do nejvíce oblíbených modelů, které se za první republiky nosily. U každé sekce figurín by byly popisky s druhem oděvu a základními informacemi o něm – k jakým příležitostem byl oděv určen a konkrétní rok, kdy byl v Československu aktuální.

Samozřejmě je vždy chystaná výstava závislá na finančních možnostech. Něco jiného je pořádat výstavu, která je financována z dotací a něco jiného ho je jí uskutečnit na vlastní náklady. V případě získání

dotace by bylo vše jednodušší, avšak kvalita výstavy by musela odpovídat vysoké úrovni, aby si dotace zasloužila.

Prostory na výstavu bych volila větší, nejlépe sál v kulturním domě či prostory nějakého muzea či galerie, které by přistoupily na případnou spolupráci. Po celém sále či výstavní místnosti by byly rozmístěny již zmíněné figuríny a to do jakýchsi skupin. Každá figurína by měla příslušný druh oděvu a před nimi by byly vhodně zvolené popisky se stručnými informacemi. Celá výstava by byla doplněna velkými panely s postery. Velikost by byla zvolena úměrně výstavní místnosti. Pokud by se jednalo o místnost větších rozměrů, nebála bych se zvolit velikost posterů formátu A1 či A0 s tím, že by byly zavěšeny na zdi a vhodně posvíceny. Pokud by však šlo o menší místnost, postačil by formát A2 rozmístěný na nástěnkách.

Každý poster by obsahoval historické informace, vývoj módy, dobové fotografie, atd. Vše samozřejmě čtivou formou a zestručněné, aby to pro návštěvníka působilo zajímavě a zároveň se něco dozvěděl. Na postery by byla vhodně zvolená barva a velikost textu a barva pozadí, aby se vše dalo bez problému přečíst a nesnižovala se tak úroveň prezentovaného tématu.

Jistě by také bylo příhodné použít nějaký doplňkový materiál. V tomto případě by se dala zapůjčit dobová periodika, která by mohla být ve skleněné vitríně, aby se neponičila. Návštěvník by si tak udělal představu, jak dobová periodika vůbec vypadala, jak se móda propagovala, jak vypadaly módní ilustrace a mnohé další. Také bych zvolila místo, které bych vyčlenila jen používaným materiálům. Zde by mohly být vzory látek a materiálů, které se používaly a to vždy se stručným popisem o jakou látku se jedná a případně, pro který druh oděvu byla využívána.

Rovněž bych zvolila místo, které bych vyčlenila pouze pro doplňky. Zde by se nacházely kabelky, klobouky, boty, punčochy, atp. Zvážila bych i možnost umístění doplňků přímo před skupiny figurín. Mohly by být

například na skleněném stolku nebo přímo na figurínách, ale zde by nejspíše tolik nevynikly.

Zajímavým zpestřením výstavy by mohla být sekce věnovaná fotografiím z dobových filmů. Ukázka nejslavnějších hereček a jejich oděvů by návštěvníkům umožnila vžít se do situace, proč se ženy tak rády inspirovaly slavnými herečkami a zároveň by to výstavu oživilo. Také by v pozadí mohla hrát slabá hudba jako doprovodná kulisa, která by navodila příjemnou atmosféru.

Není však snadné výstavu realizovat. Pouhé naplánování nestačí k tomu, aby vše šlo takto jednoduše, jak se na první pohled může zdát. Vystávají tu i některé problémy. První je samozřejmě financování, které mohou vyřešit sponzorské dary či navázání spolupráce s konkrétním muzeem či galerií. Dalším problémem je vhodné zvolení místa. Místo konání by mělo být dobře dostupné a to jak už při nalezení budovy, tak pro pohyb uvnitř instituce. Samotná výstava by pak měla být zřetelně označená a všechny popisky vhodně umístěny do patřičné výšky a ve vyhovující velikosti, aby se text dal snadno přečíst.

Abychom zajistili návštěvnost výstavy, je vhodné vytvořit pozvánky a plakáty s místem konání, datem, adresou, atd. Je vhodné výstavu započít zahajovací vernisáží, kterou také na plakátech a pozvánkách zmíníme. Výstava by byla vhodná spíše do měst, kde by jistě sklídila větší návštěvnost. Další možností by byly některé větší kulturní domy na vesnicích, kde by si téma ženské módy v období první republiky své návštěvníky jistě také našlo.

Závěr

Ženskou prvorepublikovou módu bych shrnula jako velmi inspirativní, propracovanou, elegantní a smyslnou. Modely daly vyniknout ženským křivkám, ale zároveň v nich ženy vypadaly sebevědomě a profesionálně. Tato móda je často inspirací například pro tematické plesy, oslavy či jiné společenské události. Velmi často si lidé vybírají právě toto historické období, které bude inspirovat ještě mnoho generací a to jednoznačně vypovídá o kvalitě a vysoké úrovni, které naše krejčovství mělo.

Cílem této práce bylo uceleně zmapovat ženskou módu prvorepublikového období s přihlédnutím k zásadním historickým událostem na základě pramenů a dostupné literatury, která se tímto tématem zabývá. Snaha a cíl práce bylo sepsat ucelený pohled na československé ženské odívání, jak tvořily zakázkové modelové domy, odkud se brala inspirace a zda mělo naše krejčovské řemeslo „světovou“ úroveň a mohlo se tak srovnávat se zahraničními modelovými domy.

Při získávání všech dostupných informací a zpracovávání tématu jsem došla k závěru, že meziválečná móda ve světě i u nás, prošla mnoha změnami. U nás byla móda ovlivněna celkovou situací v Československu. Emancipace žen a získaná práva přispěla k mnoha změnám v jejich oblékání. Dnes je pro ženy samozřejmostí, zvolit si oděv podle toho, co se jim líbí a téměř všechny ženy každodenně nosí kalhoty, avšak v poválečném Československu byla situace úplně jiná a vidět ženu oblečenou v kalhotách byla otázka několikaletého vývoje módy a samozřejmě zvyku.

Jak je v této práci patrné, móda je velký a důležitý činitel, kterému se lidé podřizují a to v podstatě bez ohledu na věk či pohlaví. V období první republiky začala být móda velmi rozmanitá a bylo patrné, že následuje aktuální módní trendy, které hýbaly světem. Móda je jednoznačně hlavní činitel, který nejlépe vypovídá o společnosti a v této práci především nejlépe dokazuje, jak vypadala nejen ekonomická situace v Československu v letech 1918–1939, ale také společenský život.

Prvorepublikovou módu nejlépe zhodnocují dobová periodika, která byla dostupná a díky časté periodicitě přinášela aktuální módní trendy a stále novou inspiraci pro oděvy k jakékoliv příležitosti. Právě dobový tisk mi umožnil nahlédnout do toho, jak vypadaly tehdejší módní trendy a jak byla móda propagována. Dá se říci, že k mému bádání o módě přispěla hlavně periodika a k historickému kontextu odborná literatura, přičemž vše bylo dostupné a nebyl tedy problém si veškeré informace opatřit.

Po komparaci dostupných materiálů a zmapování situace u nás a ve světě jsem došla k závěru, že ženy u nás věnovaly módě mnoho času a snažily se co nejvíce dodržovat právě aktuální módní trendy a to i za cenu velké investice, kterou do svých oděvů musely dát. Místo dvou kvalitních šatů, které by vydržely na více sezón, si ženy nechávaly šít troje z méně kvalitní látky a to s každou nadcházející sezónou. Ženy chtěly mít stále nové a neokoukané kousky.

K velké oblibě zakázkových oděvů jistě přispěly modelové domy. Mezi československé nejoblíbenější a nejvyhledávanější patřil modelový dům Oldřicha Rosenbauma a Hanny Podolské. Právě jejich tvorba se řadí mezi tu nejlepší a nejkvalitnější, což přispělo k tomu, aby se proslavili. Osobně si myslím, že díky těmto dvěma modelovým domům jsme se mohli srovnávat s významnými zakázkovými domy za hranicemi a celkově díky nim bylo krejčovské řemeslo povzneseno na vysokou úroveň. Tato dvě jména zaručovala kvalitu a spokojenost zákazníků, které se s radostí pravidelně vracely.

Jako problém při bádání bylo to, že jsem porovnávala pouze dvě dobová periodika, avšak obě byla zvolena tak, aby pokryla vymezené období a podala co nejvíce informací. Práce jim mohla být věnována více, avšak nechtěla jsem, aby práce směřovala pouze k analýze a komparaci dobových periodik. Toto rozsáhlé téma mohu využít pro další bádání v případě převzetí tématu pro diplomovou práci. V rozšířené diplomové práci bych se také mohla více věnovat ženským doplňkům, které by také samy o sobě tvořily velkou kapitolu a tvořily dámský oděv, avšak v bakalářské práci se jim věnuji pouze okrajově. Také by šlo více rozepsat

téma o prvorepublikových herečkách a tehdejší filmovou scénou, ve které oděv činí důležitý prvek a módu prakticky propaguje.

Není zcela možné pokrýt všechny změny, kterých se v módě v letech 1918–1938 událo. Snažila jsem se tedy zmapovat ty nejzásadnější proměny, kterými ženská prvorepubliková móda prošla. Každá nová sezóna s sebou přinesla něco jiného a pokaždé vypadal módní diktát jinak, avšak kdo chtěl jít s dobou, tak módní trendy sledoval a striktně dodržoval. Jednou to byly vlasy krátké, poté zase delší vlnité. Setkali jsme se se zdobenými šaty s volány, ale také s jednoduchostí, která později přišla. Jednou bylo příkazem přiznat ženskou siluetu a později zase dát tělu volnost.

Pomineme-li ženskou umanutost v tom, jak striktně dodržovaly aktuální trendy, je obdivuhodné, jak si na svém šatníku zakládaly. Chodily vždy upravené s vhodnými doplňky a vždy byly elegantní, což se o dnešní době říci nedá. Dnes jakoby se ženská elegancie vytrácela a ženské odívání už není to, čím bývalo dříve.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny – periodika

- Novinky v říši mody*, Národní politika, 355, 1920.
- Modní svět, XLII., č. 2., 1920.
- Modní svět, XLV., č. 1-18, 1923.
- Modní svět, XLVII., č. 10, 1925.
- Přehlídka modelů Hana Podolská*, Národní politika, 42, 1924.
- SEDLÁČKOVÁ, G., *Domácnost a hospodářství*, Lada, XXXVI., 1924.
- St. F., *Eva ve společnosti*, Eva: časopis moderní ženy, I., č. 1, 1928.
- LEBL, Julius. *Žena herečkou*, Eva: časopis moderní ženy, I., č. 6, 1929.
- Módní jarní přehled*, Eva: časopis moderní ženy, I., č. 9, 1929.
- Sportovní oblékání*, Eva: časopis moderní ženy, I., č. 11, 1929.
- Módní pêle-mêle*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 1, 1929.
- Imperativ módy*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 2, 1929.
- Eva: časopis moderní ženy, II., č. 4-5, 1929. s. 11.
- Klobouky*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 11, 1929.
- FUČÍKOVÁ, J., *Masaryk o ženě*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 9, 1930.
- Další starosti*, Eva: časopis moderní ženy, II., č. 12, 1930.
- Eva: časopis moderní ženy, II., č. 17/18, 1930.
- Účesy*, Eva: časopis moderní ženy, III., č. 6, 1931.
- Eva: časopis moderní ženy, IV., č. 3, 1931.
- Eva: časopis moderní ženy, IV., č. 5, 1931.
- Novinky v zdobení šatů*, Eva: časopis moderní ženy, IV., č. 19, 1932.
- Co je nového v módě*, Eva: časopis moderní ženy, IV., č. 20, 1932.
- Eva: časopis moderní ženy, V., č. 1, 1932.
- Předzvěsti jarní módy*, Eva: časopis moderní ženy, VI., č. 7, 1933.
- WATTERSONOVÁ, Z., *Paní Chanelová je velkomyslná*, Eva: časopis moderní ženy, V., č. 11, 1933.
- Eva: časopis moderní ženy*, VI., č. 7, 1934.
- Eva: časopis moderní ženy, VII., č. 1, 1934.
- Eva: časopis moderní ženy, X., č. 20, 1938.
- ABC o účesech*, Eva: časopis moderní ženy, X., č. 6, 1938.
- Stella, *Portréty, které nosíme*, Národní listy, 72, 1932.

Literatura

ALBRECHTSEN, Nicky. *Móda 20. století: nadčasové retro pro váš šatník*. Přeložil Adéla BARTLOVÁ. Praha: Knižní klub, 2015, 432 s. Universum.

FIRT, Julius. *Knihy a osudy*. Brno: Atlantis, 1991, 345 s.

FOGG, Marnie. *Móda: úžasný příběh fenoménu: historický vývoj, detailní vyobrazení i příběhy slavných návrhářů*. Přeložila Zuzana PAVLOVÁ, přeložila Runka ŽALUDOVÁ. V Praze: Slovart, 2015, 576 s.

GIDEL, Henry. *Coco Chanel*. Praha: Garamond, 2008, 305 s., [8] s. obr. příl.

HLAVÁČKOVÁ, Konstantina, UCHALOVÁ, Eva. *Sport & móda: Obecní dům v Praze, 30. června – 12. září 2004*. Praha: Obecní dům, 2004, 23 s.

HORSHAM, Michael. *Styly 20. a 30. let*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, 128 s.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky: (1918–1938)*. 2. opr. vyd. Praha: Libri, 2003, 571 s. Dějiny českých zemí.

KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad*. Praha: Panevropa, 1996, 432 s., fot. příl.

KOHÁROVÁ, Marta. *Češi a Slováci ve zbrani i v politice a ženy – opora a inspirace.*, Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, 2015, 94. s.

KOSATÍK, Pavel. *Devět žen z Hradu*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999, 413 s.

LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. Praha: Mladá fronta, 1999, 300 s., obr. příl. Kolumbus.

LENDEROVÁ, Milena. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 853 s. Česká historie.

LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 2. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2010, 425 s. Střed.

MACKENZIE, Mairi. *--ismy*. V Praze: Slovart, 2010, 159 s.

MÁCHALOVÁ, Jana. *Budiž móda: průvodce dějinami módy 20. století*. Praha: Brána, 2012, 276 s.

- MÁCHALOVÁ, Jana. *Módou posedlí*. Břeclav: Moraviapress, 2002, 159 s.
- MÁCHALOVÁ, Jana. *Móda 20. století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003, 229 s. Dějiny odívání.
- MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí – proč?: vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Praha: Slon, 2005, 172 s.
- MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*. Vyd. 1. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec – Veduta, 2007, 199 s.
- OLIVOVÁ, Věra a Robert KVAČEK. *Dějiny Československa: učebnice pro pedagogické fakulty*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967, 583 s.
- OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, 355 s.
- PALOMO-LOVINSKI, Noël. *Nejvlivnější světoví módní návrháři: skryté souvislosti a trvalé odkazy ikon světového návrhářství*. Praha: Mladá fronta, 2011, 192 s.
- PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. 3. vyd. Praha: Lidové noviny, 1991, 442 s.
- SEELING, Charlotte. *Století módy: 1900-1999*. Praha: Slovart, 2000, 655 s.
- Sport & móda: Obecní dům v Praze, 30. června - 12. září 2004*. Praha: Obecní dům, 2004, 23 s.
- ŠUBRTOVÁ, Veronika a Eva UCHALOVÁ. *Móda olomouckých salonů za první republiky a ještě chvíli poté*. Olomouc: Burian a Tichák, 2013, 84 s.
- TABÁŠEK, Arnošt. *Adina Mandlová: fámy a skutečnost*. Praha: Formát, 2003, 200 s., [24] s. obr. příl.
- UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948*. V Praze: Uměleckoprůmyslové museum, c2011, 311 s.
- UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda*. Praha: Olympia, 1996, 120 s.

ZAJCEV, Vjačeslav Michajlovič. *Móda a její rozmary*. Praha: Lidové nakladatelství, 1987, 189 s.

ZÍDEK, Petr. *Po boku: třiatřicet manželek našich premiérů (1918-2012)*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2012, 415 s. Universum.

ZÍTEK, Odolen. *Lidé a móda*. Praha: Orbis, 1962, 365 s. Malá moderní encyklopedie.

Bakalářské a diplomové práce

KRÖNEROVÁ, Pavlína. *Dějiny oděvní kultury*. Fakulta textilní v Prostějově. Technická univerzita v Liberci. Seminární práce.

OSOBOVÁ, Alena. *Krejčovské řemeslo ve zlaté éře první republiky*. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. 2013, 78 s., Bakalářská práce.

SLÁDKOVÁ, Klára. *Česká módní ilustrace dvacátých až čtyřicátých let 20. století*. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2010, 33 s., Bakalářská diplomová práce.

Elektronické zdroje

DEMLOVÁ, N. *Svět Haute Couture*. Dostupné online (<http://www.mdls.cz/clanek/1128-svet-haute-couture>), [citováno k 6. 4. 2017].

Proti srsti. Dostupné online (<http://www.svobodazvirat.cz/kampane/proti-srsti.htm>), [citováno k 8. 5. 2017].

Historie. Dostupné online (<http://www.rosenbaum.cz/historie/a-2/>), [citováno k 9. 5. 2017].

Jmenný rejstřík

Baarová Lída – 16
Balenciaga Cristóbal – 23
Beneš Edvard – 13, 14, 43, 62, 74
Benešová Hana – 13, 14, 41, 62, 74
Bernhardt Sarah – 19
Dědic Karel – 44
Ecksteinová Eliška – 44
Eliáš Alois – 15
Eliášová Jaroslava – 15, 62, 75
Frič Martin – 41
Gollová Nataša – 16
Chanel Gabrielle – 20, 21, 23
Kabátová Zita – 16
Kellner Vítězslav – 12
Kotalík František – 44
Kraus Karl – 43
Mandlová Adina – 16, 42, 63, 77
Masáková Anna – 44
Masaryk Tomáš Garrigue – 5, 6, 7, 8, 9, 14, 15, 62, 74
Masaryková Charlotta Garrigue – 15
Matějovský František – 44
Mayerová Krista – 43
Mayerová Zdenka – 42
Náprstek Vojtěch – 9, 12
Ondráková Anny – 16
Plamínková Františka – 11
Podolská Hanna – 16, 40, 41, 42, 44, 49, 63, 76, 77
Podolský Viktor – 40
Rosenbaum Oldřich – 16, 42, 44, 49, 63, 75, 76
Roubíčková Arnoštka – 43
Scheinpflugová Olga – 41

Schiaparelli Elsa – 20, 23
Švehla Antonín – 14, 62, 74
Švehlová Bohumila – 14, 62, 74
Udržal František – 14, 62, 74
Udržalová Marie – 14, 62, 74
Vačlena Karel – 25
Vionnetová Madeleine – 20
Vítová Hana – 16
Vlková Hedvika – 41, 44
Vošáhlíková Johanna – 40
Wilson Thomas Woodrow – 5
Worth Charles Frederick – 19, 22, 23

Věcný rejstřík

Ažur – 35

Baret – 36, 38

Bizén – 32, 33

Blůza – 30, 35, 36

Boa – 38

Brokát – 32, 36

Čepice – 29

Československo – 2, 5, 6, 7, 8, 12, 14, 15, 16, 24, 39, 42, 44, 45, 48, 49

Demokracie – 5, 6, 12, 15

Elegance – 15, 25, 30, 31, 32, 36, 39, 41, 42, 43, 48, 50

Emancipace – 3, 9, 11, 15, 29, 48

Feminismus – 9

Francie – 15, 21, 22, 31, 36, 38, 39

Háčkování – 33, 62, 68

Halenka – 33, 38

Haute couture – 3, 18, 20, 22, 23, 44

Hedvábí – 28, 29, 31, 32, 33, 36

Ilustrace – 4, 24, 25, 27, 46, 62

Jersey – 21

Jumper – 33

Jupička – 32, 33, 62, 67, 68

Kabát – 14, 29, 30, 36

Kabelka – 34, 36, 37, 46

Kalhoty – 28, 29, 30, 48

Klobouk – 28, 30, 31, 33, 36, 38, 40, 46, 62, 73

Knickerbockers – 30

Knoflík – 23, 32

Kolekce – 18, 39, 41

Konfekce – 18, 22, 39, 44

Korzet – 13, 29

Koupací oblek – 29

Kožešina – 14, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 62, 67, 73
Kožich – 20, 34, 36, 37
Krajka – 31, 33, 34, 62, 69
Krejčí – 2, 19, 22, 24, 25, 39, 44
Lastex – 30
Látka – 18, 19, 23, 29, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 42, 44, 46, 49
Límeč – 32, 33, 34, 36, 37, 38, 63, 76
Manšestr – 29
Manžeta – 36
Materiál – 2, 18, 22, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 37, 39, 46, 49
Model – 1, 18, 21, 22, 23, 25, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 48
Modelový dům – 16, 18, 20, 40, 41, 42, 43, 44, 48, 49
Návrh – 2, 12, 15, 20, 39
Návrhář – 3, 13, 15, 19, 20, 23, 39
Oblek – 21, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 62, 71
Pásek – 31, 32, 35
Periodika – 1, 2, 4, 10, 12, 21, 23, 24, 25, 26, 34, 36, 40, 41, 42, 43, 46, 49, 51, 62, 64, 65, 68
Perly – 33, 37, 38
Peří – 31, 38
Plášť – 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 62, 63, 67, 73, 76
Pláštěnka – 29
Plavky – 29, 30
Pletení – 33, 62, 68
Plise – 33, 35
Podkolenky – 30
Podpatek – 31, 36
Polobotky – 37, 36
První republika – 1, 2, 3, 5, 6, 7, 24, 26, 45, 47, 48
Přehlídky – 20, 22, 39, 40, 41, 43
Pullover – 36
Punčochy – 28, 30, 36, 46

Radiovka – 36
Rakousko-uhersko – 6, 19
Rovnoprávnost – 5, 8, 9, 11, 12, 13
Rukavice – 34, 36
Salon – 3, 19, 21, 26, 39, 40, 41, 43
Samet – 32, 34, 38
Sámky – 35
Sandály – 29, 31, 36
Shromáždění – 2, 5, 12, 13
Sláma – 31, 38
Sněhovky – 36
Spodní prádlo – 28
Spodnička – 13
Spolek – 9, 10, 11, 15, 19, 37, 40
Spona – 23, 32
Sportovní kostým – 30, 31, 62, 69
Střevíce – 31, 36
Střih – 20, 21, 25, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 38
Stuha – 31, 36
Sukně – 18, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 38
Svetr – 29, 30
Šátek – 30, 36
Šaty – 13, 20, 21, 23, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 44, 49, 50, 62, 66, 69, 72
Širák – 31, 36
Šortky – 30
Švadlena – 19, 23, 24, 37, 40
Taft – 38
Toaleta – 13, 30, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 62, 63, 2
Trend – 4, 15, 18, 19, 24, 25, 27, 32, 34, 40, 48, 49, 50
Trenchcoat – 30, 31, 36
Tvíd – 29
Účes – 18, 28, 34, 38, 62, 70

Vázanka – 37, 41
Vesta – 30, 36
Videň – 12, 19, 24
Volán – 33, 35, 50
Volební právo – 1, 11, 12, 13
Vyšívání – 32
Vzor – 13, 15, 22, 32, 33, 42, 46
Washingtonská deklarace – 5
Záhřeb – 33, 34
Ženské hnutí – 10

Seznam obrazové přílohy

- Obr. 1:** Úvodní strana periodika *Modní svět*, rok 1920
- Obr. 2:** Úvodní strana periodika *Modní svět*, 1923
- Obr. 3:** Objednací lístek, rok 1923
- Obr. 4:** Odpolední šaty, rok 1920
- Obr. 5:** Společenské šaty, rok 1923
- Obr. 6:** Kožešínové jupičky, rok 1923
- Obr. 7:** Pláště, rok 1923
- Obr. 8:** Háčkované a pletené jupičky, rok 1923
- Obr. 9:** Úvodní strana periodika *Eva: časopis moderní ženy*, rok 1928
- Obr. 10:** Společenské šaty z černé a bílé krajky, rok 1928
- Obr. 11:** Sportovní kostým, rok 1929
- Obr. 12:** Účesy, rok 1930
- Obr. 13:** Obuv, rok 1930
- Obr. 14:** Oblek na lyže – ilustrace, rok 1931
- Obr. 15:** Lyžařský oblek, rok 1932
- Obr. 16:** Zdobení šatů, rok 1932
- Obr. 17:** Schéma večerní toalety, rok 1932
- Obr. 18:** Kožešínové pláště, rok 1931
- Obr. 19:** Jarní klobouky, rok 1934
- Obr. 20:** Manželé Benešovi v Sezimově ústí, rok 1936
- Obr. 21:** Manželé Švehlovi v Hostivaři, rok 1925
- Obr. 22:** Manželé Udržalovi s T. G. Masarykem v Dolní Rovni, rok 1924
- Obr. 23:** Jaroslava Kosáková (Eliášová) v Čáslavi, rok 1919
- Obr. 24:** Salon Oldřich Rosenbaum

- Obr. 25:** Plášť s límcem z rýsa, Oldřich Rosenbaum, rok 1927
- Obr. 26:** Hanna Podolská, rok 1934
- Obr. 27, 28:** Adina Mandlová v toaletě od Hanny Podolské, rok 1939

Obrazová příloha

Obr. 1: Úvodní strana periodika Modní svět (*Modní svět*, roč. XLII., č. 5, 1920.)

Obr. 2: Úvodní strana periodika *Modní svět* (*Modnísvět*, roč. XLV., č. 1, 1923.)

Zde odstříhnouti!

Objednací lístek

**na střihy a vzory „Modního Světa“,
„Moderního Prádla a Dětského
Šatstva“ a příl. „Ručních Prací“.**

Přesná adresa odběratelky:

.....

.....

.....

.....

objednává střihy, vzory:

Písmeno a číslo střihu neb vzoru	Velikost

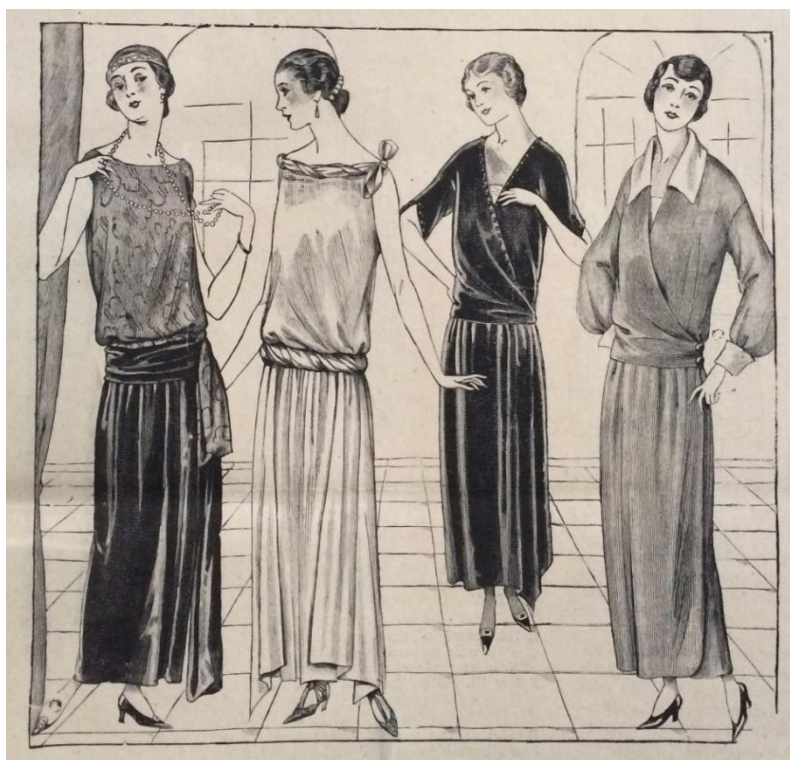
Přiložené zasílá K h.

Do dopisu s objednávkou vložte obnos s připočtením poštovného v papír. penězích a zbytek ve známkách. Střihy a vzory zašle administrace pouze za obnos předem zasláný. Dopis s objednávkou zašlete doporuč.

Obr. 3: Objednací lístek (*Modní svět*, roč. XLV., č. 1, 1923.)

Obr. č. 4: Odpolední šaty (*Modní svět*, roč. XLII., č. 1, 1920.)

Obr. 5: Společenské a večerní šaty (*Modní svět*, roč. XLV., č. 2, 1923.)

Obr. 6:kožešinové jupičky (Modní svět, roč. XLV., č. 2, 1923.)

Obr. 7:Pláště (Modní svět, roč. XLV., č. 3, 1923.)

Obr. 8:Háčkované a pletené jupičky(*Modní svět*, roč. XLV., č. 4, 1923.)

Obr. č. 9:Úvodní strana periodika Eva (*Eva: časopis moderní ženy*, I., č. 1, 1928.)

Obr. č. 10: šaty s bílou a černou krajkou (*Eva: časopis moderní ženy*, I., č. 2, 1928–1929.)

Obr. č. 11: Sportovní kostým (*Eva: časopis moderní ženy*, I., č. 11, 1929.)

Obr. č. 12: Účesy (*Eva: časopis moderní ženy*, III., č. 3, 1930.)

Obr. č. 13: Obuv (*Eva: časopis moderní ženy*, II., č. 12, 1930.)

Obr. č. 14: Oblek na lyže (*Eva: časopis moderní ženy, IV., č. 3, 1931.*)

Obr. č. 15: lyžařský oblek (*Eva: časopis moderní ženy, IV., č. 5, 1932.*)

Obr. č. 16: Nové zdobení šatů (*Eva: časopis moderní ženy*, IV., č. 19, 1932.)

Obr. č. 17: Schéma večerní toalety (*Eva: časopis moderní ženy*, V., č. 1, 1932.)

Obr. č. 18: Kožešinové pláště (*Eva: časopis moderní ženy, IV., č. 3, 1931.*)

Obr. č. 19: jarní klobouky (*Eva: časopis moderní ženy, VI., č. 7, 1934.*)

Obr. 20: manželé Benešovi v Sezimově ústí (ZÍDEK, Petr. *Po boku: třiatřicet manželek našich premiérů (1918–2012), s. 61.*)

Obr. 21: manželé Švehlovi na cestě k volbám v r. 1925 (ZÍDEK, Petr. *Po boku: třiatřicet manželek našich premiérů (1918–2012), s. 91.*)

Obr. 22: manželé Udrzalovi s T. G. Masarykem v Dolní Rovni (ZÍDEK, Petr. *Po boku: třiatřicet manželek našich premiérů (1918–2012), s. 99.*)

Obr. 23: Jaroslava Kosáková (Elišková) v polabském kroji (ZÍDEK, Petr. *Po boku: třiatřicet manželek našich premiérů (1918–2012)*, s. 156.)

Obr. 24: salon Oldřich Rosenbaum (UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900–1948.*, s. 111.)

Obr. 25: Oldřich Rosenbaum plášť s límcem z rýsa (UCHALOVÁ, Eva, Zora DAMOVÁ a Viktor ŠLAJCHRT. *Pražské módní salony 1900–1948: Prague fashionhouses 1900-1948.*, s. 101.)

Obr. 26: tvorba Hanny Podolské (*Eva: časopis moderní ženy*, VII., č. 1, 1934, s. 25.)

Obr. 27, 28: Adina Mandlová v šatech od Hanny Podolské ve filmu *Kristida* (UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda*. Praha: Olympia, s. 93, TABÁŠEK, Arnošt. *Adina Mandlová: fámy a skutečnost*. Praha: Formát, 2003.)